

Kendi hikâyemi, o zaman kendi kadınlık hikâyemi, ay çok da zor geldi birden (gülüyor). En bildiğin ama en... dur bakayım. Şimdi o zaman başlayım mı ben? Yani bu tabii, hemen böyle deyince, aklıma ilk şey geldi. Kadın doğulmaz, olunur sözü geldi tabii. Şimdi bunun üzerine ben hiç de- ilk defa da böyle bir konuşma yapıyorum bu arada.- bu bir tür, bir de kendine bakmak ya bir yanıyla da onun için bir kolay bir şey değil hani. En bildiğin yer derken aslında, çok da bildiğin olmayabiliyor. Biraz daha kendini soyutlayarak anlatmış oluyorsun. Çok içinde olduğun şeyleri. O yüzden de bu kadının, olma hali benim üzerimde nasıl oldu diye düşündüğümde; bunun aslında bilmiyorum! Çok kadın döneminde böyle midir? Ama benim için çok geç oldu ya bunu fark ediyor olmam. Ben oldum olası, şey bir insandım hep; böyle yaş, galiba hala da öyleyim de yaşadığı şeylere karşı, bir tür kabuk geliştiren ve de nasıl diyeyim? Bu kabuk bağlamında, çözüm üreten, zayıf olmayan, hep güçlü olmak zorunda kendini hisseden ve hep bir çözüm yolu bularak oradan yola devam etmek isteyen bir insan gibi biçimlendirdim kendimi ki; bunun da ne kadar zor bir şey olduğunu epeyce deneyimledim tabii bu yapabilme halinde.

Mesela, çocukluğuma baktığımda; insanı hani, en çok şekillendiren ortam, aile ortamından başlarsan eğer, bir kız çocuğu olarak kadına evirme yolundaki tutumundan çoğu, yani Türkiye'deki çoğu aile gibi işte orta sınıf denilen, işte öğretmen bir babanın, sonrasında mimarlık eğitimi almış bir babanın, ev hanımı bir annenin, aralarında müthiş yaş farkı olan dolayısıyla, babanın da tam bir hakim olduğu; anne ve çocukların üzerinde, bir ortamda kendimi var etme koşulumu ancak çok ilgimi çeken, okuma üzerinden gerçekleştirdim. Belki de mesela üç kardeşiz, çocuklara çok fazla, işte yükle... Anne bir şekliyle çünkü kendi üzerine çok sorumluluk vardır. Kadın, hele de ezilen bir kadınsa, işte babam gibi ezen bir adamın, çünkü aralarında neredeyse, 40 yaş fark var. Babamın ikinci evliliği. Ondan sonra, ilk evliliğinden çocuğu olmamış. Böyle bir aşk evliliği ama ayrılmak zorunda kalmışlar. Ama annemi de sevmiş. Ama annemi, 16 yaşında almış ve de uzak bir akraba kızı. Ve bir tür büyütmüş. Ama büyütürken mesela, annemin kadın olma hikâyesi üzerinden de düşünürsek; tabii benimki iyice, bu kadar gecikiyor olmasa da çok beklenen bir durum denebilir. Çünkü bu biraz da kadınlar ortamında büyüyünce, insan daha bir şekilleniyor ya. Olayları anlıyor, daha fark ediyor falan.

Bir yandan, ayakta olmaya çalışıp, bir yandan annene, babana direnip, bir yandan bilmem ne yapmak hala o kadar kolay değil. O nedenle mesela ben, hep okumayı seçtim. Biraz ev işinden de kaçmanın yoluydu bu. Bir tür (gülüyor), çünkü ev işi yapmak kendisi değil, adaletsizliği evin içinde. İki kız çocuk, bir erkek çocuk işte. Erkek çocuğun daha erkek

rolleri, kızların daha şey... O zamandan beri aslında içten içe, bütün bu adaletsizliğe karşı, ev içi eşitsizliğine karşı, işte babamın annemin üzerine kurduğu tahakküme karşı, ne bileyim? Annenin çaresizliğine karşı, bir yandan böyle çok becerikli ama bir yandan buna karşı, nereye gidecek haline karşı. İçten içe; bir öfke, kızgınlık ve bütün bunlara karşı kendimi bütün bu mesela, hani kadın erkek meselelerine de kapattım. Yani cinsiyetle ilgili şeylere kapattım. Okumaya verdim işte. Bildiğin bayağı, hani, deli gibi böyle, su gibi okuduğum böyle. Yerde gazete kâğıdı bulsam, hani çer çöp her şeyi okuduğum, işte yazları sürekli gidip, milletin şeyini okuduğum, ya bu yüzden arkadaşlar şu da ilginç hep gelir bana, yaşitlarımla ilişki kuramadım bu nedenle de. Çünkü tabii ki normal denen yaşitlar, oğlanlara bakıyorlar, işte erkeklere bakıyorlar, sevgili oluyorlar, şu bu falan. Bir yandan şu da var tabii. Çok muhafazakâr bir ailede olduğum için, ona bakabilme olasılığı da çok düşük ihtimal. İşte, erkeklerle arkadaşlık yapabiliyorsun ama daha yakın arkadaşlık olabilme ihtimalini konuşabileceğin bir ev bile değil bizimki.

İşte babam hem çok otoriter hem de çok kıskanç, çok tipik erkek gibi. Kendisine bakar falan mesela ben, annemin adına, babamı kıskandığım durumlar olmuştur. O da babamın çok sevdiğimden değil, seviyordum ayrı konu ama her şeye rağmen, insan annesini, babasını, ailesini seviyor bir şekilde. Yani ne olursa olsun ya da kabul ediyor. Karşılıklı affediliyor, her neyse. O nedenle, haksızlıklara karşı gelme hali üzerinden ve de bu ben de şey yarattı tabii, sürekli böyle okuyan, sürekli bir amaç uğruna bir şey yapan, sürekli toplumsal mesele ile uğraşan, öyle çok sol bilinç falan olduğundan değil. Zaten bayağı, milliyetçi, muhafazakâr bir aileydi benimki. Ki sülale içerisinde çok CHP eğilimi vardı. O da Atatürkçülük üzerinden. Bizimkiler daha ANAP'a falan yakındı. Daha liberaldi yani üstelikte. Onlara da karşı çıkma hali bir yanılla ama sonuçta tabii hiç etrafında şey yapacağın bir durum yok. Çok düz ve ben hep mesela hep tıp eğitimi almak istedim, doktor olmak istedim. Ama iyi de bir öğrenciydim, okuyordum, ediyordum ama babam, İstanbul dışı bir yer yazdırmadı. Yazdırsaydı, aldığım puanla, yakın civardaki bir kentte okuyabilirdim. O bütün hayatını değiştiren bir şey insanın. Sonra işte listedeki, babamın da tabii bastırmasıyla, zorlamasıyla, bir tür mimarlık eğitimi aldım. Orada da mesela, ilk yılda o kadar çok zorlanmıştım ki böyle hep başka bir okula gitme niyetim falan vardı ama bir yandan da böyle tam bir görev bilinci, tam bir, eline aldığın işi yapacaksın, güzel yapacaksın. Çünkü mükemmel olacaksın ki, ev içinde de bir korunaklı alan elde edebilesin kendine. Annen senden bir şey istemesin, baban sana bir şey demesin ama hep böyle mükemmel bir pırl pırl öğrenci olmuş ol. İşte o dereceler alan falan filan öyle korunaklı ol, kimse sana elleşmesin ve sen de kendi kurduğun dünyanda, kitaplar

içerisinde, yaşlılarından ötede, anca çocuklarla anlaşarak ya da yaşı büyük insanlarla anlaşarak. Ya ben mesela böyle bayağı annenin üstüne, kadınlarla anlaştığım ve çocuklarla çok vakit geçirdiğimi biliyorum.

Neyse, sonra işte üniversite yıllarında da hala böyle yine aynı zihinle öyle, çok çalışma hali falan belki bütün bu, duruma ilişkin farkındalıklar çok epey geç ya. Ta, nerdeyse böyle, yüksek lisans, doktora yıllarında falan vardı. Bir durum oldu. Bunda da tabii beni en çok çarpan şey; kendimden başka bir insanı çok düşündüğüm, aşık olduğum zaman gelebilir. Belki de bütün o kadın olma haliyle, ilk karşılaştım ama bir yanıyla da tabii ilk bocaladığım- hiçbir deneyimim olmadığı için o zamana kadar- ne yapacağımı ne edeceğimi bilmiyorum. Bunları konuştuğum, birkaç tane yakın kadın arkadaş vardı. Böyle zamanlarda, kadın arkadaş çok iyidir. Kendini böyle, sana destek olan, anlayan, işte gibi. Annemle öyle çok bir ilişkimiz pek olmadı. Mesela, aşık olduğumu söylediğimde, annemin, öz babam hayatta değildi o zaman, işte ölmüştü. Zor bir süreci de olmuştu. Babamı kaybetme sürecimiz, sonra bizim o dağılmadan bir arada durma halimizde mesela o noktada, annemin kadın deneyimi üzerinden bakarsak; onun içinde büyük büyük olmuştu. Mesela söylediğimde annem hemen ilk defa da benden, durmuş, durmuş, ben gelmişim 20'li yaşlarına, yirmi kaç? İşte; dört, beş yaşlarında falan ilk defa birisinden söz ediyorum falan. Böyle hiç sürekli kitaplar okuyan, bilmem ne, birinden söz ediyor falan. Neyse ben söyleyince, işte böyle ismi ve ben işte çok seviyorum falan işte. Hatta onun abisinin, abisini kaybetti ve ben dedim ki; gideceğim yanına. İşte annem de: "ne sıfatla gideceksin?" dediğinde mesela, (gülüyor) başımdan aşağıya kaynar su dökülmüştü. Yani ne demek? Ne sıfat! Zaten bunları daha bilincim de zayıf, yani böyle şeyler toplumumuzda önemli falan hikâyesi zaten bende gelişmemiş. Bir de ya sonuçta sevdiğim bir insan var. Arkadaşım da olsa giderim ama onu başka türlü ifade etmişim zaten, seviyorum diye ve de gideceğim ona, yanına gideceğim, ne sıfatla gideceğim falan. Ben kızdım, mızdım, gittim tabii cenaze evine Ankara'ya, ondan sonra ve şu da ilginç oldu tabii; tam annemin dediği gibi karşıladı herkes orada beni. Bu kadın kim? Nereden gelmiş falan diye böyle (gülüyor). Ben onları da hiç anlamadım yani nasıl olur? Çünkü meğer böyle yerlere, şeyler gelirmiş zaten. Ben o kadar şuursuzum ki, nedir adı? Böyle, yakın arkadaşı, kız arkadaşı bilmem ne. Çünkü ben gidip kalıyorum bir de orada falan. İlk defa gelmiş bir kadın falan. Millet bana, habire başka sorular soruyor. Ben diyorum, cenazedeyim, üzülmemiz gereken bir şey var (gülüyor). Niye bana bunlar soruluyor? O da benim çok ilginç bir şeydi.

Çoğu tepkiselliklerden mesela, kaynaklı herhalde, sonra dönünce annemle de bir tartıştığımızda, işte yine böyle; kimcidir? Necidir? Gibi tipik, korumacı, kollamacı kadının, sorularını sorunca, benim de tepemin taşı atıp, iki çantayla evden ayrıldım. Bu benim için tabii, müthiş bir devrim süreci oldu tabii. O zamana kadar. İki çantanın birinde kitaplar vardı zaten, birinde işte laptop kitaplar, birinde de işte, üç beş tane giysi ve çıkış o çıkış. O saatte evden ayrıldıktan sonra bir daha eve dönmedim. Ondan sonra asıl kendi bağımsız yolculuğum olmuştu. Bitiş yani; ekonomik zorluklar yaşadım, çünkü varlıklı bir ailenin çocuğu olmama rağmen, hani tipik: o kapıdan çıkarsan bir daha dönemezsin hikâyesi (gülüyor).

Tabii işte en ağır gelen de böyle bir tür, bir anlaşma kuramadan gidiyor olmam. Halbuki mesela, ilişkiye başladığım ilk haftalarında bir sürü problem yaşadım ve mesela şey olsaydı böyle gidip insanın kendi annesiyle bunu bir kadın olarak tartışabildiği bir ortam olsaydı, muhtemelen benim ilişkim bu kadar uzun da sürmezdi. Çünkü o zaman bir tür gurur da yapıyor insan ya da ben çok gururluydum hani. Gidiyorum bir daha da dönmeyeceğim falan gibisinden. Nitekim, şeye başladım yani işte böyle bir ilişkiye başladık ve biz uzun süre evlenmeden birlikte yaşadık. Tabii o Türkiye'de de çok enteresan bir durum. Biz bunu yaşadığımız zamanlar, neydi? İşte sen 98 yılı falan yani. 2000'lere daha yeni gelmemişiz. Yani birlikte ev tutmak ayrı bir sorun, işte güneye değil de daha başka bir yere, işte ne bileyim? Tekirdağ tarafına, Anadolu tarafına bir yere birlikte gittiğinde, birlikte kalma meselesi bir sorun. Hep yalan söylemek zorunda kalıyorsun. Evliyim diyorsun, nişanlıyız diyorsun, bilmem ne diyorsun. Kimlik sorana kadar, foyan meydana çıkana kadar böyle idare ediyorsun falan böyle. Ama tabii bu arada yine de ben böyle, hakikatten hiç evlenmek istemedim mesela. Kendi yani söyledi: evlenelim. Onun için de çok önemli değildi böyle şeyler soldan bir erkek ve zaten öyle çok solcu olması bilmem ne! Benim bütün dünyamın dışında bir adam olduğu için çok iyi geldi ama bir yanıyla da aslında bütün o toplumsal erkeklik meselesi, ezilmişlik meselesi onun üzerinde de vardı. Buna da biz aile içinde yaşıyoruz ve ben bir tür anneminki gibi annemin hayatı gibi olmasa da bir tür başka şeyleri yaşıyorum. Ama yani bunları, babam gibi olmayan bir adamla yaşadığım için de tam konduramıyorum, anlamıyorum yani ne olup ne bittiğini. Sonra işte biz, dört yıl böyle yaşadık ama sonra, tabii annem bir sürü zonalar, hastalıklar, tipik aile şeysi falan ondan sonra işte, çocuk da istiyorduk olanlar hastalıklarla tipik aile şeysi falan. Ondan sonra işte, çocuk da istiyorduk. Daha doğrusu ben bir çocuk büyütme çok istiyordum. Mesela o da benim için çok şeydir. Mesela; çok daha erken bunların farkına varmış olsaydım- eğer bu anlatının başka kadınlara da yararı olacaksa

oradan bunu söylemiş olayım, kendi deneyimim üzerinden-. En azından şimdi kendi kızıma bunları anlatıyorum. Kendi kızım bunları biliyor yani her zaman hayatımda bir çocuk yetiştirme yani çocuğun hayatını sürdürmesine katkı verecek bir şey olmayı çok istedim, her zaman. Çok severim çocukları. Oldum olası, hala da çok seviyorum. Ama hiç doğurmakla ilgili bir şeyim yoktu ve hep derdim şeydi; böyle hani gerçekten ihtiyacı olan, işte bir çocuğu alıp, o çocuğa emek vermek ve ona bir hayat sunabilmek. Hatta işte, bu mümkünse, bir kız çocuğu olsun ve ona bir hayat sunabilmek gibi bir niyetim vardı.

Bunu söylemiştim de birlikte olduğum, âşık olduğum, hayatını sürdürmek istediğim adama. O da demişti, sen de istiyorsun, ben de istiyorum, biz yapalım dedi (gülüyor). Ben de kandım yani, biz yapalım diye. Şimdi mesela kızıma söylüyorum kızım mesela bana en şey sorusu şu; o zaman beni doğurmasaydın dediği durumlarda, yapmasaydın dediği durumlarda, kızsam bile hak veriyorum, hak verdiğimi de söylüyorum. Çünkü, sonuçta, dünyaya bir canlı getirmenin iradesini sen koyuyorsun ve sonra ona bir hayat sunuyorsun. Bu annelik meselesiyle de çok tartış..., şeyli bir durum yani, toplumsal olarak sana dayatılan annelikten de farklı bir şey yaşıyorsun, çocuk da bu çelişkileri yaşayarak devam ediyor. Tabii ki hayat çelişkilerden ibaret bir yanıla ama sonuçta sen de buna bir sorumluluk taşıyorsun ve bir irade göstermişsin.

Ona da diyorum yani. Ben aslında derdim; iyi bir yaşam imkânı ilk baştan olmamış bir çocuğa destek olabilmektir. Bu ben, kendi sorumluluğumda kaçmak için değil, sonuçta genel olarak dünyaya bir canlı getirmenin ve bu koşullarda, kapitalist üretim ilişkilerinin olduğu, bütün dayatmaların olduğu, kadınlık, erkeklik, sosyal hakların, eşitsizliğin bu kadar olduğu bir yerde, düşündüğüm biçimde yapabilmenin çok güç olacağını bildiğim için ve onun yükünü de sana yani en azından kendi çocuğuma yansıtmamak istediğim için. Yani tipik bir aile ortamı. Bu arada boşandık biz tabii, bu arada. Gerçi çok hızlı geçtim orayı ama. Şimdi bu uzun, bizim o işte, ev, çocuk istiyorduk diye tekrar başa dönersem, o kısma dönersem daha doğrusu ve de yaptık. Ve tabii yapmadan önce de evlendik artık yani çünkü annem zonalar geçiyor, hep çok çok kötüydü. Ben çok üzülüyordum buna. Zaten her şey kötü ve korkuyordum, bir şey olacak da benim yüzümden olacak ona diye. Neyse sonra işte şey, çocuk oldu falan sanki böyle hayat daha düzelecekmiş gibi. Hiç de öyle olmadı. Çünkü tamam hani bu yeni bir sayfa falan. Yok böyle bir şey yani vardır ya çok Marksist, perspektif yani meselenin köküne inmediğin müddetçe, dönüştürmediğin müddetçe hiç de bir şey olmuyor. Ve yani böyle kör, topal, şimdi mesela hani anlıyorum, eski eşimin, hayat arkadaşımın gözünden de baktığımda, istenmeyen bir erkek, bir hayat

arkadaşı oldu ailem tarafından ama bir yanıyla da benim istediğim ve yanında sürekli durduğum falan filan. Bunların benim üzerimdeki etkilerini ben çok, olumsuz etkilerini, çok geç kavradım. Şöyle ki, işte -ismimi demeyim- şehirlerarası, bir üniversitede çalışmaya başladım. Büyük kentte yaşadığım halde. Ondan sonra ve şey yapıyorum devlet üniversitesinde çalışmayı çok isterim çünkü. O çok idealist kafam o olacaktı çünkü. Daha önce bir, iki özel üniversite deneyimim oldu. Atölye proje üretmek üzere falan. Fakat onlarda da çok güçlük çektim yani piyasa ilişkilerinden, şundan, bundan, zaten çok sert bir yapım var. Çok kavgacı bir yapım var. Çok direngen bir insanım. Bütün güçlü yapımının altındaki kırılabilirliğim belli olmasın diye de daha sert davranıyorum falan. Onun için çok idealist bir kafayla, devlet üniversitesi olsun ve işte her gün iki saat gidip, iki saat döndüğüm, dört saatlik bir yolda. Çocuk daha o zaman kızım, bir, bir buçuk yaşında falanken başladım. Tabii çok müthiş bir güç. Bu süre içerisinde mesela hiç, bir anne olarak, bir yandan da hani, okumayı oldum olası çok seven, sırf bu tabii ev işinden ya da babanın baskısından değil, gerçekten de okumayı seven ben hani, o sığınacağım bir şeydi benim, limandı.

Birisi olarak etrafımda da görüyorum şey kadınları, çocuk sahibi olduktan sonra bir şekilde eve kapanan, dünya ilişkisi kesilen kadınları görüyorum, ondan da korkuyorum. Dolayısıyla, üniversiteye devam edebiliyor olmak, yazıyor, araştırıyor, çiziyor olmak benim için çok önemli. Çocuğum kadar çok önemli. Dolayısıyla, o benim için o kadar zorlandığım bir süreç olmuştu ki, mesela çıkardım, böyle kapıda ağlardım. Üniversiteye gideceğim ve onu çünkü suçluluk duyuyorum, bırakıyorum falan. Nitekim babası da şöyle şeyler yapmıştı mesela şimdi düşün..., ne kadar vahim şeyler yaşamışım ve bunların üzerinden çıkmışım. Aferin diyorum, kendime de kızmanın dışında; tebrik ve takdir ediyorum kimi zaman çünkü işte, o zaman çocuğu birine bırakmak gerekecek. Çünkü o çalışabilecek ama ben çalışmayacağım. Çünkü biz öyle karar almıştık. Ben çalışmıyordum o sırada, o bir iş kuruyordu. Ben ilk üç yıl, çocuk yuvaya gidene kadar evde çocuk bakacağım. Tamam öyle karar aldık ama ben ilk bir yıl sonu delirecektim yani karşıdan karşıya geçemiyorum, sürekli evde beceremiyorum bir sürü şeyi, falan böyle işte. Çok güç, annemden destek alamıyorum. Çünkü annem geliyor, habire bir şeyler, bir şeyler söylüyor, eski durumları söylüyor falan. Zaten ben zorlanıyorum işte. Babanne geliyor işte eski kayınvalide. O ayrı bir tür. Bir Anadolu kadını. Onun oğluna olan düşkünlüğü ayrı bir sinir bozucudur o falan filan. Neyse ben söylediğimde; çalışacağım üniversiteye deyince, o zaman çocuğa kim bakacak? Ya çocuğu düşürürse? Ya bilmem ne olursa falan. Tabii bunun baskısı da senin üzerine. Ulan bu çocuğu ben tek başıma

yapmadım ki, annemin evinden de getirmedi. Tipik dediğimiz sözdür ya bu (gülüyor). Ve sonra başladım, ağlaya, zırlaya çalışmaya, gidiyorum işte ama mesela çok iyi hatırlıyorum. Mesela, çocukla ilgili bir şey oluyor falan ben bütün o metanetimi son dakikaya kadar çok güçlü gelip, sonra onun sağlık sorunu diye bir şey çözüldükten sonra, ben yataklara düşüyorum. İki, üç gün kendime gelemiyorum. O zamana kadar diri duruyorum falan. Bu süreçte bana en iyi gelen şey, işte çocuğun bakımını üstlenen bakıcımız oldu. Hakikaten dünya iyisi bir kadın. Ha, bir kadın dayanışmasının en iyi örneklerinden bir tanesi. Çok şanslıydım hakikaten başka türlü ben çocuğumu büyütemezdim. Nerdeyse, işte hafta sonları bana emanet ediyordu çocuğu. Çok hala görüştüğümüz, çok düzgün bir insan hayatımıza girdi. Gerçekten o noktada çok şanslıyım. Sadece bunda değil tabii, çok güzel kadın arkadaşlarım var, şanslıyım ama onları biraz daha ileri zamanlarda keşfettim diyeyim. Onları, şeyi kendimi keşfettiğçe, onların dönemini keşfettim diyebilirim. Ve mesela kızımın anne dediği ve benim onu hiç kıskanmadığım, herkesin çok şaşırıldığı, hani hep derim ya, sonuçta bir çocuk bir kadınla kendisine emek veren bir insana anne diyecek kadar seviyor olması, o kadar güzel bir şey ki. Ben niye bunu kıskanayım? Sonuçta, tam aksine çok güvenli her şey yapabileceğim, dışarıda bir insan anlamına geliyor bu. Nitekim başa dönersek ben de öyle bir şey istiyordum. Yani bir çocuğa, doğurmadan o yakınlığı verebilecek, bir toplumsal ortamı. Keşke hani bütün çocukları birlikte büyütebilsek. Kadınlar ve erkekler hepsi tek bir toplumun çocuğu olsa. Ursula Le Guin'nin o hayatındaki gibi zaten onları okuyup, okuyup hep böyle şey olmuşum. Onları okuyup, okuyup sonra da gelip, gerçek hayatla karşılaşp çok kötü oluyor (gülüyor). Sonra bütün bu şeylere, yani tamam o bir şekilde anne olma hali, akademisyen olma hali, araştırmacı olma, hayatta istediğini yapabilme, o sırada dik durabilme, toplumsal meseleler, bir şey yapabilme şeylerini yapıyorsun ama bir yandan da senin kadın olarak ihtiyaçların var aslında. Mesela, bunları en son fark ettiğim şey. Bütün o, sorumluluk, sorumluluk sorumluluklardan sonra neredeyse böyle 30'larımın sonu muydu? 40'larımın başı mıydı? Tam yıl olarak ne zaman? Şöyle söyleyeyim: Yo, hayır! benim üniversite başladığımın, yani 2006-2007 yıllarıydı. Üniversitede de tabii bir sürü kararları olan, güçlü bir kadın olmanın zorluklarını yaşıyorum. Çünkü orada geleceğim, bir taşra üniversitesine biat etmem bekleniyor tabii. Ben de kendimi gayet donanımlı görüyorum ve de çok da idealistim. Ve yeni kurulan bir üniversitede de bölümümde büyük değişiklikler yapacağım. Dönüştürecek şeyler yapacağım falan. Öyle inanıyorum yani. Anadolu'dan toplanmış çocuklar var bütün ortam hazır. Bunu yapabilecek enerjim de orada bulunduğum saatlerde, çocuğum da emin ellerde. Ben gelene kadar bakan bir insan var. İşte babası da ilgili bir insan sonuçta ilgisiz

değil ama o kendi hayatını hiç değiştirip, dönüştürmeden ya da benim kadar değiştirip, dönüştürmeye gerek kalmadan sürdürüyor. Hakkını da yemeyeyim bir yanıyla bakarsak diğer bütün ilişkilere bakarsak da ama mesela, üniversitede dekanımız kadın. Şunu yaptığın, yaptığını ben sana şok olmuşum. Bir erkek hocayla, "****" girecektik ve bir yaz çalışması. Yaz çalışmasında, erkek hocayı yürütücü olarak söyledi. Ben de bu alanda işte doktorasını yapmış bir insanım, bilmem ne? O da alaylı birisi. Dedim hani nasıl oluyor? E dedi çünkü erkek, saha çalışmasını o yapabilir. Bunu bir kadın dekan söyledi. O kadar sinirlenmişim ki yani orada, sinirime de hâkim olamadım tabii orayı daha iyi idare etsem iyi olurdu ama kocası da yanında bu arada kocası da diğer bölümde. O zaman şunu demiştim yani, bunu birkaç nedenle bir kadın akademisyenden duyduğum için, ondan sonra, hayatında sürekli okumaya adamaya olmuş bir kadından duyduğum için bana filan diye böyle bir tirat attım yani. Hakikaten öfke ile kıpkırmızı olarak. Kendisi de kocası da böyle gözleri fal taşı açık, beni dinlemişlerdi. Zaten üniversiteye başlarken de şöyle komik bir anım var onu da söylemem iyi olur. Aile mefhumuna karşılık gelen şimdi görüşmeye gittim. İki saat mesafedeki kente ve orada, dosyamla gittim. Ondan sonra görüşmeye dekan oturttu beni karşısına. Normalde ne olur? İnsan alır, karşısındakinin dosyasına bakar. Ben de çok düz bir insan olduğum için öyle bekliyorum alacak nereden mezun olduğumu ne yaptığımı bakacak. Ben de işte çalışmaların olduğu klasörle gitmişim, onları inceleyecek. Yani orada açtığı pozisyona uygun bir insan mıyım? Değil miyim? Ona bakması gerekiyor falan. Bana böyle bunun yerine, işte nerede oturuyorsunuz? Bilmem ne (gülüyor) gibi sorular sormaya başlayınca... Meğer sonra anladım, bize komşuymuş o nedenle soruyormuş ama ben düşünüyorum bir yandan, eve gelip, evimi kontrol edecek acaba? Bu nasıl bir tutum. Sonra bir hocayı çağırdı işte. Öbür hoca işte, burayı basamak gibi mi kullanacaksınız? Bilmem ne? Falan. Ben böyle bu tarz sorulara dehşetle baktığım için yani bir yandan cevap veriyorum bir tür ama anlamıyorum da ne oluyor, bu nasıl bir görüşme ben nereye başvuruyorum? diye. Sonra dedi ki kadın bana: biz dedi, bir aileyiz burada, onun için böyle birlikte karar alıyoruz, deyince benim tabii kayış koştum dedim. Ne demek biz bir aileyiz. Ben aileye, maileye gelmiyorum (gülüyor). Hatta şunu hatırlıyorum o zaman; ben ne kendi içinden çıktığım ailede ne de kendi kurduğumu yapamadım (gülüyor). Tutup da üniversite diye, bilimsel ortamda bir aileye falan gelemem. Ben aileye gelemem dedim fakat onu da o kadar çok sert söylemişim ki, tabii şimdi böyle daha gülerek, tatlı tatlı söylüyor olabilirim ama şey nedir? Sonraki yıllarda bütün bölüm toplantılarında Türk dil kurumlarında falan dekan biz bir aileyiz deyip sonra dönüp, "****" adımı da dedim orada (gülüyor). Ay, yani, hakikaten çok gurur duyduğum bir durumdur. Hakikaten o ailenin bir parçası hiç olmadım bile, yani bir kere daha öyle bir hata kendime

en azından yapmış olmadım. Mesela, üniversitedeki şeyde yani tabii o kadar böyle bir görece genç bir kadın olarak diyeyim. Kendi kararları olan, ayakları üzerinde duran, çok ayırksı kaldı. Ama bunu mesela öğrenciler üzerinde farklı bir etkisi olduğunu gördüm. Çok merak ederler de o yüzden. Ne bileyim işte; kocasının adını, kocasının soyadını kullanmayan. Ben hiç kullanmadım onun soyadını. Hatta şey oldu işte mesela işte, çocuk doğduktan sonra tebrik geldiğinde- bu kez söylemeyim soyadımı, şey diye- geldiğinde mesela, işte benim soyadıyla bebeğe; hoş geldiniz, diye bir şey geldi falan öyle zannedildi. Dolayısıyla hani, evlenince ikici soyadı olarak, almam gerekti tabii şey koşullarından dolayı ama sonrasında mesela, boşandıktan sonra yani soyadı değişikliğini yani T.C. devlet, kimlik kartını kullandığım yerler dışında, kimse anlamadı bile. Dolayısıyla bu da mesela, bir taşra okulunda çok tuhaf kaçırıyordu. Çünkü orada bütün ilişkiler kadınların o ortamlarda bulunması ya birinin karısı olarak ya işte ya hele de bekar bir kadının, bir de boşanmış bir kadın ya da sevgilisi olan bu kadın müthiş! Oralarda konuşulmayacak şeyler yani. Çünkü bütün o akademik kararlar; o yemek masalarında, akşamki dost sohbetlerinde, belki içki masalarında, bilmem nelerinde falan alınıyor yani. O büyük büyük kararlar yani yoksa bütün geri kalan rektörlük, bilmem nelik, dekanlık falan. Bütün bunların hepsi hiç öyle liyakate falan filan bağlı şeyler değil. Ben bunu çok iyi deneyimledim çalıştığım üniversitede. Bütün bu süreçte çok iyi gördüm.

Bu, mesela şu da benim için çok önemli bir eşik oldu. İşte ilk üniversitede bunlarla karşılaştığımda, hala şey zannediyorum. Yani işte, hala sorun çok üniversite ile ilgili bilmem neyle ilgili olduğunu falan düşünürken aslında, o sırada, böyle bir yeme bozukluğu da var. Sürekli yemek yiyorum, müthiş kilo aldım ama böyle inanılmaz bir kilo aldım. Böyle, 90'ların üzerine, 100, 100 kiloya falan çıktım. Ama yine hala bir şekilde işte, 4 XL giyerek, okula geliyorum, gidiyorum. Çok ağlaya ağlaya okula giriyorum, çıkıyorum falan filan. Ben hep sorunların bu olduğunu zannediyorum. Burası benim için önemli bir farkındalık öyle söyleyeyim. Bu anlatacağım şey.

Bir gün işte, kızım, babası, ben üçümüz bir düğüne mi, bir şeye gidiyoruz. Bir eğlenceye mi, bir şeye gidiyoruz. Ben de tabii siyah, daha ince görüneceğim diye ondan sonra, bir yanılla her ne kadar kendine güveniyor da olsun, kadın bedeni üzerinden şeyler var ya, birtakım baskılar var. Sonra kızım şey dedi: her tarafın dedi, bingil, bingil oynuyor falan deyince, ben çok üzüldüm buna. Ne yani çocuğumun beni, böyle görüyor olması, sağlıksız gibi gördüğünce, beslenme programına başladım ve kısa süre içerisinde bayağı bir kilo verdim falan. Ondan sonra, fakat böyle hala kafamda oturmuyor. Bunlar

netleşmiyor falan filan. Beslenme programındaki kadın, ha o arada da ben çalıştığım üniversitenin olan şehre taşınmayı düşünüyorum çünkü çok zorlanıyorum bir yandan falan bunları düşünürken, dedi ki: siz dedi isterseniz dedi, bir psikiyatristle bir görüşün dedi. Ben de yok yok dedim. Gerek yok falan. Sonra da bizim bakıcımızın oğlunun bir sorunu vardı. Güya ben onu götürdüm. Sonra anlaşmışlar onlar arada, ben de o kadar inatçıyım ya tabii böyle, benim ihtiyacım yok, şu bu falan. Sonra, ben de görüştüm ve mesela, o benim için müthiş bir aydınlanma anıydı o görüşme. Ben diyorum ki, anne olma hali, üniversitedeki sıkıntılar, şu bu falan filan derken, onlarla mücadele ettiğim için bozukluklar var yemeyle ilgili, işte zorlanıyorum şu bu falan. Ama bütün mesele; benim evliliğime döndü. Ben şakır, şakır ağladım mesela o görüşmede. İlaç kullanmamı önerdi. Ben hala direnç gösteriyorum falan işte. Sonra kadın, kadın psikiyatristi. Kendisi şeyi anlattı bana kendi evliliğinde, o da işte çoğu, bizler gibi okumuş, etmiş, ayakları üzerinde duran ama hayat arkadaşı tarafından nasıl böyle anlaşılmadığını, tamamlanmadığını, bütünlenmediğini ve de böyle eksik kaldığını, hatta kötü hissettiğini ve bir sürekli, sürekli etrafı toplayan, o etrafı toplayan her türlü anlamda. Onun arkasını toplayan olma halini falan anlattı. Kadın anlattıkça ben daha kötü hissediyorum kendimi falan ve böyle ağlaya, ağlaya, mesela o şeyden, o görüşmeden eve geldiğim yol boyunca, uzun uzun yürüdüm, uzun uzun düşündüm ve o zaman mesela bir kadın olma halini, orada fark ettim. Ne kadar çok şey yaparsan da yap, o bütün o eksiklik halleri, fark edememe halleri gibi. İşte o zaman, ben ayrılma kararı aldım. Ama onun üzerine, ayrılamam, güçlenmem, ayrılma gücümü kazanmam, galiba yedi, sekiz yılımı aldı. Yani ben, öyle bir hayatı; bu koşullarda sürdüremeyeceğime, kanaat getirdim.

Bütün dönüştürebiliyorken, şehirlerarası çalışarak ve çok çalışıyorum. Günde 30 küsur saat dersim, şey pardon, haftalık 30 küsur saat dersim var. Günde en az 8 saat oluyor bu kimi zaman uzuyor. Çok uzun sürüyor zaten. Çocuğu uyuttuktan sonra gece de çalışıyorum falan filan böyle işte. Toplumsal meselelere koşturuyorum, şu bu falan filan ama bütün bunların içerisinde bir kadın olarak; kendini birlikte olduğun erkekle iyi hissetme, mutlu olma, onunla her şeyini paylaşabilme halini, yaşayamadığım ve bunu yaşayabilme ihtimalinin de olmadığını düşündüğüm bir ilişki içinde bu bulunmamak kararını almamla, onu icra edebilmem, onu hayata geçirebilme arasına bu kadar yıl girmesinin nedeni de tabii, benim güçlenmem gerekmesiyle ilgiliydi.

En son, şu bana çok büyük bir imkân sağladı. Amerika'da yaşadık kızla ve orada da tek başıma bakabildiğimi, bilmediğim bir ülkede, bayağı da ekonomik sıkıntılar çekerek, çok

pahalı bir yerindeydik, bu burs parası yetmiyordu falan işte neyse. Orada ilk üç ay, böyle insanlıktan çıkana kadar düşündüm. Yani bir de tabii çocuğa bunu anlatmak. Çocukta büyümüş. Ayrıldım çünkü istemiyor. Orada bunu işte daha az travmalı geçirmesini sağlamak, falan filan. Fakat orada kesin kararımı aldım ve döndükten sonra da boşanmak istediğimi söyledim. Fakat ekonomik koşullar nedeniyle, bunu yapamadım.

Tam da o zaman işin kötü tarafı; çalıştığım üniversiteden atıldım, Barış İmzası nedeniyle ve de bu sefer iyice kaldım ortada. Geçebileceğim bir ev vardı ama evde kiracı vardı. Mesela, eski eşim, orada kiracı çıkmasını söylediğim halde, yapmamıştı o işi. Gidebilecek bi... anneme zaten hayatta gidemem. Bir de çocukla olacak şey değil ve bana dedi ki eski eşim de sen dedi şey yap dedi: git dedi istemiyorsan, çocuk bende kalsın dedi. Bu benim için, hayatta yapamayacağım tek şey yani ve de çocuğum onunla kalmak istemediğini de biliyor üstüne üstlük ve bunu dayatıyor bana. Tabii gerilimler artıyor. Ben bir yıl pasif direniş yaptım. Sadece koltukta yatıp, oturarak falan filan. Bu da mesela hani şu açıdan bence önemli; bir kadının kendine ait bir odası olma hikâyesi ve... asla! Ya da bir kadın olabilme hikâyesinde, güçlenebilmesi, eğer toplumsal etrafında dayanışma olsa bile... Ben tabii çoğu kadından çok daha şanslıyım eğitimim olduğu için, hayatımı sürdürebilecek bir iş imkânım olduğu için ama birçok kadında şey var yani hani öyle ortada kalıyorlar, aşırı şiddet nedeniyle, şey nedeniyle, kaldı ki biz de de şiddet var. Ama o şiddet kimi zaman benden çıkıyor şiddet de bu arada yani çünkü o pasif direnirken, bir yandan bağırınca, ben de bağırıyorum. İşte, el kaldırırsa, ben de el kaldırıyorum falan gibi bir durum. Karşılıklı bir durum var. Sonuçta öyle bir şiddet yaşadığımı söyleyemem ama müthiş bir duygusal şiddet var. Yani o, duygusal şiddet; kendimi değersiz hissetme, bir kadın olarak mesela güzel hissetme ve bedeninden kuşku duyma ondan sonra kendime bakmama falan gibi yani, kendini değersiz hissettiren, bir şiddetten söz ediyorum. Bu mesela, çok daha, tespiti çok daha zor. Öbüründe hiç değilse yüzündeki morluktan, ertesi gün anlıyorsun bir durum olduğunu -ki bunu küçümsediğin için asla demiyorum ama bizim gibi kadınlar için de bu çok daha başka bir hal yani.

Nitekim; hayatımda karşılaştığım bütün erkeklerin, bütün erkeklerin derken, çoğu erkeğin, bu benim iş arkadaşım olabilir, birlikte çalıştığım insan olabilir. Yani bir tür, bizler üzerinde yarattığı şeyleri anlamamız çok zaman alıyor, işte yani. Bizlere, üzerinde yaptıkları etki bir tür, türlü biçim şiddetleri. Herkes tacizi cinsel taciz falan zannediyor ama duygusal tacizden tutun, bilmem ne de deli gibi bir sürü çeşidi var bunun. Ve biz bunu anlamamız, ne kadar okusak, etsek bilemem ne de olsak, çok çok kolay olmuyor. Ve o pasif direnişle,

bilmem neyle falan, hakikaten, üç yıl sürdü benim boşanma sürecim. Anlaşmalı boşanmaya gitmek istedim. Çocuk mahkemede konuşsun istemedim. O noktalara geldik, gittik kaç defa ve ben mesela çok düzgün bir, hala görüştüğüm çok da düzgün bir adamla birlikteydim ama o dönemde bana dayattığı şeyleri falan düşündükçe ki, bu kadar solcu, görüşü kuvvetli, düzgün bir insan, yardımsever, iyi, çok güzel özellikleri olan bir adamın bile yaptıkları düşünürsek, öbürlerini falan hiç düşünemiyorum ben yani. Mesela işte ben atılmışım. KHK ile üstelik. Bir yerde gelirim de çok düşük gözüküyor bilmem ne. Tamam aileden kalan bir ev var ve orada oturabileceğim, içindeki çıkınca ama sonuçta bir hayatı sürdüreceğim ama bana, -çocukta özel okula gidiyor- bana anlaşmada, bütün her şeyi ikiye bölme koşulunu koydurdu mesela. Yani bütün masrafları ikiye bölme falan. Mesela, o, onun sırf şeyden yani; ayrılmamam için yaptığını biliyorum. Ama mesela başımdan aşağıya kaynar sular, tam çok kötü bir duygu hali. Yani yıllarca baş koyduğum bir insan dan, bu konuyu böyle düşünüyor olmak falan hali. Sonrasında aştık onları belki ama o zamandaki o dayatmalara karşı ben çok kolay yenilebilirdim de. Ne oldu, beni daha uzun sabretmenin gerektirdi falan filan. Ancak ben bir kadın olarak kendimi hissettiğin bütün bu aşamaları geçtikten sonra yani işlerim doğurdum çocukla kurduğum ilişkiye ya işte üniversitede ayaklarım üzerinde durabilme, ya da sonra, atıldıktan sonra bulunduğum her ortamda yaşadığım yine aynı şey olurdu orada da tabii sonuçta. Görece genç bir kadınsın. Bunu söylüyorum çünkü daha yaş olunca, daha başka bir şey duyuyorum. O zaman da yaşı başı gelmiş, bunun bilmem ne türü ya da ünvanlı Profesörse, o ayrı bir saygınlığın... bir tür! O da bir yere kadar tabii oluyor. O ortamlarda da mesela, bütün o eşitsizlikleri söylediğinde sesini yükselten adamlarla aynı ortamda çalışmak istemediğimi söylediğimde travmalarım yükseliyor. Onlar olunca ya da kötü hissettiğimi fark ettiğim anda bunu sesli olarak dile getirdiğimde dile getirdiğim adamların eşleri bunlar da Türkiye tarihinde önemli insanlar. Onların buna karşı çıkma hallerini falan görünce ya da bunu manipüle etme hallerini, mesela ben manipülasyon konusunda on tur becerikliyim; o adamla 18 yıl yaşadığım için. Ondandır, artık onu da anlayabilir hale geldim. Ama hala manipüle etme hallerini görünce. Gerçekten şöyle yani hissediyor insan yani. Gerçekten bazı şeylerin değişmesi çok çok güç. Ya o yüzden de hani hep feminizm için deniyor ya işte. İşte kapitalizm yıkılınca başka şey olacak falan. Hele de o iliklere işlemiş, bu ataerki iliklere işlemiş bir şey. Yani bunun farkında değiller erkekler. Ya da ya o toplumun büyük oranda ya da o korunaklı alanlarından memnunlar değiştirmeye dair bir dertleri yok. Veyahut da şeyler işlerine geldiği için dediğim gibi artık iliklerine sinmiş. Ben hakikaten belirli bir düzeyde arkadaşlık yapabildiğim, yani bu, ya bütün rahatlığımla yani şu an bir kadın arkadaşım ile konuşuyorum. Bir kadın arkadaşım ile konuştuğum rahatlıkla

konuşabildiğim, bundan dolayı kendisine alınmayan ya da kendisinin yaptığı bir şey eleştirdiğimde, bana bir tür bunu önce ilişkiyi anlamaya çalışsan, sonra bunu değerlendiren o kadar az erkek var ki benim hayatımda arkadaşım. O yüzden de mesela benim şu an en üzüldüğüm şey, geçenlerde onu düşünüyordum, bir de bu virüslerle başka bir hayat süreci oldu ya! Artık mesafelerimiz şey falan filan, yani hep hayal ettiğim böyle gerçekten yanında çıplak kalabileceğim, her şeyi konuşabileceğim, bana gerçekten destek olacak, kendisini ezdiğimi ya da onun üstünde olduğunu düşünmeyecek, eşitlikçi bir ilişki kurabilecek, bütün toplumsal erkekliklerden sıyrılmış bir adam hayatımda hiç olmayacakmış hissiyatına kapılıyorum ve buna çok üzülüyorum. Geçen başka bir arkadaşım da kadın arkadaşımınla bunu yazıştık. Sonra da telefonda uzun konuştum. Yani gerçekten çok zor hatta ben o yüzden, çocuk cinsiyeti belli değil de o zaman işte ne istiyorsun soruları çok gelir ya! O zaman şey dediğimi hatırlıyorum. Tabii ki sağlık falan filan her şeyin dışında. Ben dedim, erkek çocuğum olmasını isterim. Çünkü birkaç nedenle, ya böyle bütün bunların farkında olduğu bir erkek çocuk yetiştirmek istiyorum bu topluma en azından. İkincisi kadınlar çok ne yaş ne koşul olursa olsun, çok eziliyor. Ben çocuğumun ezilmesini istemem, bir yanıyla. Tam aksine, güçlü ve kırılğanlığının da farkında ve de bütün bu ataerkil ilişkinin farkındalığının yüksek olduğu, dolayısıyla birilerine; iyi sevgili olacak, iyi eş olacak, iyi arkadaş olacak, iyi meslektaş olacak bir erkek çocuğunu yetişmesine rolüm olmasını çok istediğim için, erkek istiyordum dedim ama kızım oldu. Olmadı şöyle bir şey oldu tabii. Onun varlığı da benim kendimle çok yüzleşmeme imkân tanıdığı sonuçta. Kendi eksikliklerimle, kendi güçlüklerimi bir de tabii şimdi, arkadaş olma halî. Çünkü çok hem cinsin olunca, başka bir dille... onunla. Ben karşı cinsi yine o, toplumsal bilinç seviyesinde bir şey düşünüyordum ama şimdi mesela, onunla da bir tür dertleştiğim, onun gelip hoşlandığı çocuğu anlattığında ya da işte, -15 yaşında şimdi -ya da mesela onun kendi iniş çıkışlarında, duygusal iniş çıkışları mesela ben hiç aşk bile yaşamadım. Dediğim gibi okumaya sığındığım için kendi kızımın müthiş depresif hallerinde, inişli çıkışlı duygu dünyasını anlamam. Yani zamanında yaşamadığım için kendim, böyle bir şeyi. Kapattığım için kendimi korunaklı alınıma mesela onun o, duygusal travmaları, psikolojik gerilimlerini de deneyimliyorum bir yandan. Mesela bir tür belki... ya da işte kendimce yaşadığım ergenliğimi çok hezeyanlı yaşayan bir ergenlik üzerinden ve görüyorum. Demek ki geçmişe ilişkinde böyle bir şey gelmiş oldu bana, mesaj gelmiş oldu. Nasıl ifade ederim bilmiyorum tabii ama. Öyle bir şey yaşıyorum kızımınla da.

Böyle, özetle; kadın olma hikâyesinde karşılaştığınız bir sürü şey, benim kendi kişisel hikâyemde en önemsedğim işte şey bir canlının yetişmesine koyduğum emekten,

hayatımı birleştirdiğim çok uzun yıllar ve bütün gençliğimi geçirdiğim adamlarla olan durumuma gelirsek o bitiş, hani görmediğinde müthiş özlediğim, sayfalarca birbirimize yazdığımız, ettiğimiz, bir yıl onunla beraber yurt dışındaydım yazdığımız mektuplar, günde üç defa mektup yazdığım bir insanda geldiğim noktayı vesaire falan dşnrsek. Bu süreçte hakikaten bir yanıyla çok öğretici ama benim en çok sevindiğim kısım bunları paylaşabildiğim, bu yakınlıkta konuşabildiğim, arkadaşlarımın, kadın arkadaşlarımın oluyor olması. Mesela bakıyorum ben eski eşimin, bu, konuşabileceği, erkekler bu Şeyi de kuramıyorlar çokça ne yazık ki kursalar belki, bu açıklıkta konuşacakları Şey kursalar, hatta birlikte oldukları insanla kursalar, en başında bambaşka bir Şeyde olabilecek. Bunu bizim dünya görüşü yakın olduğumuz, eşitliğe, adalete, özgürlüğe inanan erkeklerle bile böyle yaşıyor olmamız çok vahim. Çünkü bir de Şey dşnrsek bunların farkında olmayan aileleri, evleri, haneleri, hele de Şu anda bu koşullarda dşnrsek çok daha fazla insanın canını sıkan bir durum olduğunu görüyoruz.

Otuz yıl olacak bir, iki yıl içerisinde öyle diyeyim, 50 yaşıma geldim az kaldı, 1 yıl. Şey bir kere tabii toplumsal cinsiyet, eşitsizliği rolleri içerisinde, mesela benim bu kadın mimar olacak olmamla ilk karşılaşmam staj zamanında oldu çok. Çok ilginç gelmişti. Mimar Bey diyorlardı sürekli bana. Çünkü birçokları için ve yani mesela, hatta alıştığım Şantiyenin yürütücüsü olan mühendis Şey demişti yani bana: işte kızım sen, yaşı da büyükçe bir mühendis. Sen ok Şeyi dolaşma, işte, işçilerin dikkati dağılıyor falan gibi (gülüyor). Halbuki de yani orada dolaştım pantolonla, bilmem neyle, dönüp bakılacak ama o kadar alışkın değiller ki, bir mimarın... gidiyorum, soruyorum, bilmem ne yapıyorum falan. Hiç alışmamışlar. Ama tam aksine, benim de gidip oralarda bakıp, sorduğum, ettiğim bir durum oldu bulunduğum staj boyunca.

Şimdi bizim Şey olarak yani meslek alanı olarak tabii, mekân kurucu olmamızdan kaynaklı, oldua çetrefilli bir durumda var. Mesela ben bunu, üniversitede çokça yaşardım. Mesela işte muhafazakâr bir niversite. Daha doğrusu niversitenin kendisi muhafazakâr olur mu? Gelen ğrenciler çokça yle. Mesela işte mekanları tasarlariken, kadınlar için ayrı, erkekler için ayrı yerler düşünmeleri ve bununla mesela orada baş etmeye başlamak, yani toplumsal ezberler ve kodlarla baş etmeye başlamak. nemli bir sorunsaldı veya Şeyde, işte, bir uygulama projesi yaparken, mesela ben oraya gidiyordum ve -eski eşim de mimar- ben anlatıyorum, anlatıyorum mesela o da ziyarete geliyor Őantiyeye. Mesela o gelince hemen etrafında topluyorlar ve onu dinliyorlar. Halbuki bu projenin mimarı benim, yürütücüsü benim, bilmem ne benim falan. Ben de iki kere sinir

oluyorum ama bir de o da, bana yardıma gelmiş, bir şey de diyemiyorum, bir yanıyla. Hatta kimi zaman bunu kullanmak zorunda kaldığım bile oldu. Çünkü beni dinlemiyorlar, yanlış yapmışlar akıtıyor yani düpedüz ve basıp gitmek istiyor müteahhit. Akıyor yani burası ama ve eski eşimi çağırıp, özellikle yani, lütfen sen söyler misin? Beni dinlemiyorlar, bilmem ne diye dediğim bile oldu, iş doğru yapılınsın diye. Mesela şu da unutmadığım bir anıdır. Bütün bir, eski eser restorasyonu yaptığımız işte çok büyük iş, tescilli bir yapı 16. yüzyıldan kalmış ve de bir ek yapı yapıyoruz içine. Oldukça stresli. Ben de zaten stres küpüyüm. Gidiyorum, iyice o şantiye ortamında falan iyice geriliyorum. İşte bir gün arabayla dönerken şantiyenin etrafında arabayı park ettik. Ben de gittim kontrol ediyorum. Kız da arabada babasıyla birlikte. Ve böyle bir çay ocağı gibi yer var işte. İnşaatta çalışan işçiler, onların çocukları falan orada vakit geçiriyorlar. Eski eşim de orada, çocuk da arabada falan. Ben bir şeylere bakarken, kız uyanmış; kız da böyle bilmediği yerlerde uyanınca hemen ağlardı küçükken. Bayağı cıyak, cıyak ağlıyor. Ben de onun sesini duydum, geldim. O sırada kendi kulaklarımla duydum. Genç bir usta şey diyor: aa, diyor, kız da aynı annesi gibi olmuş (gülüyor). İşte veya şey diyorlardı: işte ya hocam, sen gelmesen de kocan gelse şeye bakmaya diye uygulamaya bakmaya. Biz onunla daha iyi anlaşıyoruz. Halbuki yani işi yapan benim yani. Bu, benim, bir yandan da tabii, kendini yetersiz hissetmene neden oluyor. Sen neyi iyi yapamıyorsun da senin yerine onu tercih ediyorlar gibi. Dönüp kendini sorguluyorsun refleksif olarak ve sonra diyorsun ki, yok hiç öyle bir şey değil! Bu tamamen o erkeklik hali üzerinden. O yüzden de aynı üniversitede yaşadığım için. Mesela üniversite yaşadığım bana iyice vahim gelmişti. Çünkü şantiyede işte; ustalar, işçiler, müteahhit falan zaten, ataerkil, konumları belli insanlar. Hani onlardan başka bir davranışı beklemek mümkün değil belki uygulama aşamasında ama mesela üniversitede, ne bileyim belediyede, hani işte, AKP'li bir belediyede, yine zorda bu. Ne bileyim CHP'li belediyede ne bileyim? Hele de daha da ötesi kendi kurduğun bir akademik ortamda bunu yaşıyor olmak, iyice tuhaf oluyor yani. Mesela şunu yaşadım; bu bayağı, çok yakında yaşadım yani, geçen sene ve de delirdim yani böyle bir durumun olabilme haline de. Sırf birlikte çalıştığım bir akademisyen, kurduğumuz, yani atıldıktan sonra kurduğumuz bir oluşum içerisinde üstelikte, kentteki dönüşüm üzerine bir atölye düzenliyoruz. Bu atölyede biz gayet güzel çalışıyoruz. Kentin farklı kesimlerinden katılımlar var. Öğrenciden, emekliye memura, güzel çalışıyoruz ve bu biliniyor. Kentte bir etkinlik oluyor. Kent konseyinin, şeyin düzenlediği, kent kurultayının düzenlediği, kent kurultayı bir şey düzenliyor ve bu akademisyen arkadaşımız, bizim atölyeye, o şeyi söylemiyor. Sırf bana, sinir olduğu için. Çünkü ben onu çok eleştirdiğim için anladın mı tam... Yani, kendi kişisel erkeklik şeyleri yüzünden yani bu da şey eleştirisi

yani. Benim akademik olarak bu işi yeterli yapmamamdan, bilmem nemden falan değil. Sadece, bulunduğumuz ortamlardaki, manipülatif tutumuna, eleştiri getirdiğimi, kendi yakınında olan kadınlara bütün o dediğimiz toplumsal cinsiyet eşitsizliğini, doğrudan yaptığını, bizim mesleki alan üretimlerimiz de bu şekilde baskıladığını açıkça ifade ettim. Bunu kanıtlarıyla söylediğim için bana sinir olduğundan, kendisinin yürüttüğü bir ortamda, bizim kendisinin de şeyinin olduğu, atölyeyi söylememek gibi yola gidiyor olması da acayip bir durum. Dolayısıyla mesela işte, belediyede kadın çalışanlar var. Kadın mimarlar, mühendisler, pilavcılar var. Ya da işte, benim bağlı olduğum kurumda, meslek örgütünde kadın çalışma grupları var. Bütün hepsinde yani ister mimar ol ister akademisyen ol, ister bunların hiçbirine sahip olmayan bir kadın ol, yaşadığım bütün şeylerin benzerini oralarda da yaşıyorum. Ve bunlar, mesleki bir çatışma, mesleki bir anlaşmazlık seviyesine erişmeden, başka nedenlerden dolayı geri kalıyor. Yani çok isterim ki; ben biz orada hakikaten konuyu tartışalım olguyu tartışalım, işte o işi daha nasıl iyi yapabileceğinizi tartışalım, daha iyi nasıl solcu oluruz u tartışalım, daha iyi nasıl üretirizi tartışalım ama tam da aksine işte ondan icazet almadığın için. Ayrıca o toplantıda onun yüzüne karşı onun yaptığını ifşa ettiğin için, ondan sonra veyahut da senin üzerinde kurduğu şeyin ne olduğunu anlamaya çalışıp, bunu anlayıp, söylediğin için; başkaları tarafından, etrafındaki mesela, onun eşi, yakını, başka kadın arkadaşları tarafından da bunun yaşanabiliyor olması, çok üzüntü verici. O yüzden de yani hani mimar olmak ve hani sol olmak, sosyal bilimci olmak, bilmem ne olmak, sosyal bilim alanında belki görece, daha iyi olabilir gibi geliyor bana, bilmiyorum içinde olmadığım içindir belki ama. Çünkü, hani sosyal bilimde, daha kadın ağırlıklı oluyor falan. Bizim alanımızda yani temel, şeyde, fen bilimleri alanları daha erkek. Özellikle uygulama inşaat türü yerlerde daha erkek olduğu için, daha alışılmamıştır falan diyorum. Belki işte, kadınlar biraz daha oraları eğitmiştir, dönüştürmüştür falan diye düşünüyorum ama bilmiyorum yani hiç onunla da çok şüphelerim var açıkçası bulunduğum sosyal bilimci ağırlıklı ortamlarda karşılaştığım durumları düşünürsek. Hakikaten bizim o arzu ettiğimiz, dönüştüren ister mekânsal dönüşümden tut ister yaşamın tüm dönüşümleri, ki bunlar zaten böyle çok ilişkili hiç birbirinden ayrı şeyler değil. Bizim mekânı belirli saatlerde kullanma güçlüğüümüz gibi ve kadınların, bizim derken buradan başlayan bir şey ve bunu ifade ettiğinde ya da şey yani en basit, mesela eski eşimle yaptığımız bir tartışmaydı. Yani, ben, ben diyorum ki, benim işte, ev falan konuşurken, benim senin kadar rahat bir yerde oturabilme, bilmem ne yapabilme, hareket edebilme imkânım yok! Diyorum. Bir türlü anlatamıyorum, niye ki yani? Niye ki, çünkü sen, otobüsten tut, toplu taşımaya kadar bir sürü taciz dolu bilmem durum var, gecenin bir saatinde hareket ettiğinde bilmem ne olur, ekonomik olarak güçlü

değilsen, taksiye binemiyorsan ya da bir araban yoksa ya da bilmemnen yoksa, durumlar var falan. Yani ben, o inşaatta, o uygulamaya gidemem ya da gittiğimde mesela orada kalmam gerekiyor, diyorum mesela. Üniversitede kalmam gerekiyor. Çünkü ben o saatte dönünce, bilmem ne yaşıyorum. Hayır eve gelmem gerekiyor, çünkü çocuğa bakmam gerekiyor, şantiyeden dönmem gerekiyor falan gibi durum. Ya da benim bir toplantım var dediğimde, onun anlamama hali gibi. Onun veya diğerlerinin. Yani açıkçası bu meslek insanı olma durumu, bu toplumsal şeyler içerisinde çok da bir şeye dönüştürmüyor.

Yani benim, çok, çok uzun olmayan, iki yurtdışı deneyimim oldu yaşadığım şeylere bakarsak. Her ne kadar bulunduğum yerler, ikisi de büyük kentti. Biri; Berlin, biri de Borg, San Francisco'nun hemen yakınında. Büyük ve entelektüel seviyesi yüksek, toplumsal eşitliğin görece daha iyi olan yerlerde Türkiye'ye oranla daha iyiydi diyebilirim. Benim orada mesleki cevaplarım, araştırma yapabilme durumum vesaire ama sonuçta; tam anlamıyla, özgür, eşitlikçi bir ortam olduğunu söyleyemem. Ben orada da çok defa tanık oldum. Mesela işte "****"de "****" hayat arkadaşı ile olan yaşadıkları üzerinden, kadının oradaki akademik varoluşunun nasıl riske girdiğini de ama adamın bundan pirüpak yaşadığı, yaptığı bütün olumsuz şeylerden, pirüpak çıktığını da deneyimledim. Burası dünyada sayılı üniversitelerden, UC Berkeley, üniversitelerinden bir tanesi. Orada bile, çok da farklı bir durum yok hani biliyoruz sonuçta bu üretim ilişkileri olduğu yerde olmayacak ama insan yine de arzu ediyor; orada daha güzel bir şeyle karşılaşmayı arzu ediyor. O yüzden de yani ben kendi mesleğimden ama mesela şunu söyleyebilirim;

Türkiye'de de bölgelere göre değişebiliyor bu durum. Her ne kadar, şimdi ben, büyük kentten, İstanbul'dan konuşuyorum. Anadolu olsa, muhtemelen bu kadar bile değildir orada ama mesela Diyarbakır'da ben çokça çalıştım. Diyarbakır'da başka bir şey vardı, yani... Gerçi oradaki kadınlar konuşunca onlarda biraz olayı deşince nasıl eşitsizliklere maruz kaldıklarını söylüyorlardı ama... Mesela, İstanbul'da olmayan yapamadığım birçok şeyi ben, Diyarbakır'da daha rahat yapabildim, sözümü anlatabilmem, sözümü kesilmeden dinleniyor olması, bulunduğum atölye yürütürken o atölyedeki meslektaş, erkek meslektaşlarımın duyduğu saygı, itibar, yaptığım işten dolayı, bu şeyden dolayı değil, büyük kentten gelmiş olma hikâyesinden dolayı değil. Mesleki tartışma yapabildiğimiz, konuyu tartıştığımız şeyler orada yakalayabildim ama biraz daha orada gündelik hayata ilişkin konuştuğumuzda, kadınlık halleri üzerinden konuştuğumuzda, oradaki işte meslektaşlarımın ne kadar eş başkanlık düzeyleri olsa da şey de olsa, nedir adı, kadın meclisleri kuvvetli de olsa, bunu sürekli bir mücadele ile kazandıklarını ve o

mücadelenin her gün, her saat devam etmek zorunda olduğunu ve her an yitirebilecek kadar da kimi zaman pamuk ipliğine bağlı olduğunu da ifade ettiklerine tanık oldum.

Dolayısıyla hani ülkenin neresi olursa olsun, dünyanın neresi olursa olsun, bu sürekli yapılması gereken mücadele. Her ne kadar ben şu an işte 50 yaşına gelmiş -diyeyim-, güçlenmiş, artık ne istediğini ne istemediğini bilen, mesleği nasıl icra etmesi gerektiğini kavramış, kendisini ezmeye çalışanı iyi kötü görebilen, buna yüksek sesle karşılık verebilen, gerekirse ısrar ederek de bunu söyleyen çünkü o bütün manipülasyonlara karşı söyleyebilen bir kadın olarak, hala bunu her koşulda yapmam yani. Bir tür şeyi kazandım artık onun farkındayım. Bir tür ne denir, aura mı denir, bir tür böyle bir koruma çemberi gibi bir şey hani adın çıkıyor ya, bir süre sonrasında işte hani. Ha o geliyor falan ya da toplumda söylenen; ha böyledir o, eli maşalıdır, dillidir, bilmem nelidir falan filan gibi. Öyle bile olsa yine de bu saydığım, değerli bulduğum, meslek, erkek meslektaşlarım dışındaki her tekrar tekrar yaşamak zorunda olduğunu görüyorum. Bir tür orada bir hegemonya kendime de kurmak zorundayım ki, sözümü dinletebileyim. Üretim alanında da öyle. Hele de eğer sözüm kuvvetliyse, daha büyük bir reaksiyon da alıyorum bu da açık yani. Bunu birkaç defa da birlikte olduğum işte, çeşitli meslek gruplarını gibi yerlerde gittiğimiz görüşmelerde falan da yaşadık yani. Mesleki ağlardan konuşurken de çok bir şey fark etmiyor.

Biliyor olman rahatsız bile ediyor hatta karşındakine. Yani hani bilmiyorsun sen, tipik şey gibi hani "sen bilirsin bey" demek gibi; sen bilirsin hocam ya da sen bilirsiniz, siz bilirsiniz mühendis, mimar bey, hanım, bilmem ne demek daha şey gibi geliyor. Çok vahim bir durum. Ya da yönetici meslek örgütünün yürütücüsü. Anca anca bir içki masasında saatler geçecek ve o iyice çözülecek karşında, ondan sonra sen de ayık kalacaksın o arada, söyleyecek ama ertesi gün unutacak tabii. Ancak orada çözülüyor, ertesi gün de hatırlamıyor tabii seni, oradaki uyarılarını, haklı buldu... O zaman çözülüp diyor ki: işte ne yapacaksın diyor. Böyle bir şey var, yani işte sistem böyle, bilmem ne bunu ne kadar şey yap... Ben de biliyorum, bu doğru değil, falan gibi diyebilir. Çok tuhaf bir şey bu da yani.

Ya, bir kere galiba şu kabulü baştan şey yaptığım için kendimi de çok erken yaşta oturttuğum için, yani işte böyle zor geçinen bir ailede ya da yani çok nasıl zor geçinen çok da diyemeyiz ama çok böyle bütçeyi kısıtlı kullanan, tek kişinin çalıştığı bir ailede ekonomik kısıtları olan bir ailede olunca böyle çok erken yaşta, kendimi çok bastırıldığımı biliyorum. Böyle büyük hayaller kurmayan, böyle değişik yaşamlar, bilmem neler

kurmayan ve mesela, çocukluğuma ilişkin en çok istediğim şey; hakikaten yani bir çocuk doktoru olup, çocuklara baktığım işte ve de böyle yararlı şeyler yapacağım bir şey. Ya da böyle sürekli okuyabileceğim bir işte, dev bir kütüphane içerisinde sürekli okuyacağım, tartışacağım, yazacağım insanların olduğu, hayli entelektüel bir ortam. Yani orada birisi bana temel ihtiyaçların verecek. Yiyeceğim, içeceğim, işte barınacağım. Bunları yapacağım yani mesela çok bir yanıyla da bakınca, mesela şimdi kızımın hayallerini falan duyunca ya da başka hayallerin falan duyunca; o kadar naif geliyor ki bunlar bana yani hiç de böyle büyük hayaller, işte ne bileyim? Dünyayı gezeyim, bir şey yapayım böyle, şunları yaşayım falan gibi şeyler değil. Aslında hiç olmayacak şeyler de değil bunlar. İlkinin olamama nedeni; söyledim zaten. İkincisini de bir tür, kendi bulunduğum ortamlarda olmasa da çalıştığım üniversitede, şurada, burada. Araştırma yerlerine bilmem ne yaparak sağladım sanıyorum.

Bir ara bir yerimiz vardı Kadıköy'de aslında böyle kolektif birlikte üreteceğimiz, edeceğimiz, bir ortamdı. Onu beceremedik yani. En son bir kolektife çevirdik o da olmadı ama mesela orası da benim çok hayal, hani mesela, orayı kapatıyor olma hali benim için çok çok travmatik oldu yani. Bir ay, mesela o kararı almak için; bir ay gündüzleri iş yapıyorum, geceleri ağlıyorum falan çok zor oldu benim için orayı kapatmak. Çünkü ben orada birlikte düşünebileceğim insanlarla, yazıp çizebileceğim, yiyip içebileceğim bir komün hayatı; işte çocuğumun orada bunları yaşayıp, deneyimlediği, başka çocukların geleceği yani tamam bütün dünyayı devrimsel olarak dönüştüremiyoruz, değiştiremiyoruz ama tam da şu anda yine hani Le Guin'nin dediği gibi: kendim için de bulunduğumuz zamanda devrim yapabileceksin, kendi bireysel devrim yakın arkadaşlarımla kurduğum bir ortamı sağlamak gibi bir derdim, niyetim vardı. Onun da çok çok emek istediğini, çok zaman istediğini gördüm ve yani orada geçirdiğim zamandan sonra da olamayacağını görünce daha yıpratıcı olacağını fark edip, kapattım. Dolayısıyla o benim için bir sükûtu hayaldir. Aslında hayal ettiğim bir şeyi kurabilmişim aslında bir tür; üniversitede olmayan, üniversitede mesela çalışan, iyi öğrencilerin geldiği yani meraklı, araştıran, sırf not için değil, başka şeyler de yapmak isteyen gelen öğrencilerin karşılayıp kullanabileceği, isterse orada yatıp kalkabilecekleri -bir mekan olduğu için de söylüyorum.- Öyle küçük, sevimli, birlikte dönüştürebileceğimiz, çalışabileceğimiz, kentin çok işlek, rahat, herkesin ulaşabileceği bir yerde, anahtarı birkaç kişide olan, kullanılan, ben bir yeri kurabildim, ben aslında yani. Bunun için çok da uğraştım, mücadele verdim yani. Çocuğuma karşı, eski eşime karşı, üniversiteyi karşı çok şeyleri de atlardım bunun için ama sürdüremedim. Şimdi böyle bir hayalim de pek yok, diyeyim. Yani işte böyle bir yer olabilmeye ilişkin

koşulların başka olmasının gerektiğini bildiğim için, somut koşullar oluşmadan öyle bir şeye girişecek hayalperestlikte değilim artık. Biraz onu öğrendim diyeyim. Olmaz demiyorum ama başka şekillerde olursa olur ancak bu. Benim düşündüğüm gibi olmazmış yani.

Onun dışında da yani hakikatten hala bütün etrafıma yakın bulduğum insanlar; kızım vesaire olmasına rağmen şeyi istiyorum mesela hayal ediyorum, gerçekten hayatımı paylaşabileceğim, konuşabileceğim bir ilişkim olmasını arzu ediyorum mesela. Bunda da şunu düşünüyorum. Galiba bu hayallerle başladığım ilişkide de sükûtu hayale uğradığım için, bir tür uzun emekler verdiğim, karşılıklı verdiğimiz onun da muhtemelen verdiği vardır ama olmadığı için onu kuramadığımız için o yapamadığım şeyi ve o süre içerisinde; ben de geliştirdim daha büyüdüm, daha farkındayım, kendimin de farkındayım yani bazı şeylere ilişkin yanlış yaptığım şeylerin de farkındayım. Şu an hala yanlış olduğunu düşündüğüm. Daha olgun ve akli başında, böyle bir ilişki yaşayabilmeyi arzu ederim.

Onun dışında da biraz realist düşünüyorum galiba. Yani toplumsal koşulların, ülkenin koşullarını falan baktığımda hele de işte ne bileyim, bizim son dönemlerde yaşadığımız süreçler, işte sonra kurduğumuz ortamlardaki sükûtu hayallerimiz, oraları da ne hayallerle kuruyoruz. Neyi gerçeklerle yüzleşiyoruz, başka bir şey olmasını arzu ediyoruz ve olmuyor veya işte ülkenin şu an içinde bulunduğu durum. Yani en azından Türkiye'de yaşadığımız bu salgın sürecine ilişkin güvensizlik ortamında, geleceği görememe haline bağlı olarak, ben tipik o çocuk zamanlarımdaki korumacılık üzerinden belki çok büyük hayaller, çok büyük dönüşümler ya da bir tür yapa yapa zaten olamayacağını görüyorsun ya bazı şeylerin, hani toplumsal olarak da bireysel olarak da. O yüzden de öyle çok büyük hayaller kurmuyorum artık. Hani olursa yani şu an, en azından şunu sana, kendime sağladım; kendime ait odayı sağladım, benim hep istediğim şeyleri denedim, yapmak istemediğim şeyleri yapmadım, yapmak istediğim şeyleri yapmak için uğraşıyorum, ondan sonra, kendi alanımda yazıyorum, çiziyorum, alanlarla temas edip, öğreniyorum. Merakımı ve keşfimi yitirmedim. Hala merak ediyorum. Hala keşif arzusu taşıyorum. Sevdiğim insanlar var, semtine hiç uğramayacağım insanlar var hayatımda. Yani sırtımı her koşulda yaslayabileceğim çoğu kadın, çok azı birkaç tane erkek olan, çok güvendiğim insanlar var. Bunları biriktirebildim. Beni böyle kabul ettiler. Ya da en azından bana her türlü eleştiriyi açıktan yapabiliyorlar. Çünkü onlara karşı da çok kabalık yaptığım konuştuğum durumlar oluyor, onu da bana söyleyebiliyorlar.

Bunlara sahip olduğum için ve de yani şu an, bir sürü emekçi, karşı korunaklı bir alanda yaşayabiliyorum bir yanıyla da baktığımda kendi adıma. Dolayısıyla bunlarla yetinebiliyorum. **Ama tabii toplumsal olarak bu dönüşüm şeyine ilişkin hayallerim var tabii. Bireysel olana değil de. Çünkü biliyorum ki; toplumsal olanda bir dönüşüm, değişim olursa, küçücük bir şey bile olsa yani, hani Gezi sürecinden tutalım da işte ne bileyim?** Seçim süreçlerindeki, o hal ve hareketlerini vesaire düşündüğümüzde. O dönüşümler bize de faydalı oluyor, bizi de etkiliyor, bizi de moralli kılıyor, iyi kılıyor mutlu ediyor gibi. Yani öyle bir şey olursa ancak benim de belki biraz daha serbest hayal kurabilme, serbest atış yapabilme imkânım olabilirmiş gibi geliyor. Bu koşullarda o her şeyin içerisinde büyük hayaller, mesela çocuğumun ki gibi kuramıyorum yani. Şöyle olsa, böyle olsa, hatta o kurduğu zaman da böyle onu da hayranlıkla dinliyorum. Ne güzel kuruyor hayaller, hiçbiri de olmayacak ama falan diye düşünüyorum içimden çünkü yani. Bu koşullar da olmayacak şimdi onu da diyeyim. Bazen galiba ona da diyorum da çocuğun moralini bozuyorum hatta. Onunki tamamen absürt. Mesela, Amerikalı ailenin çocuğu olmuş olmak ve de böyle çok serbest bir şekilde yaşayıp; bütün gençliğini, ilk gençliğini, bütün ilişkilerini o serbestlikle, rahatlıkla yaşamış ve mesela hayıflandığı şey de şu; bunu hiç yaşayamayacağına da hayıflanıyor. Gençliğinin bu şekilde gittiğine de hayıflanıyor olması bir yanıyla da (gülüyor) yani şey mesela diyor: hiç bunu bütün o eşitsizliklerin, bireysel olarak kendi üzerinde yansımaları hiç kuramayacağını düşünerek diyor. Sonra bir yandan da şunu diyor: işte ama diyor görüyorum diyor, çok kötü durumda olan insanlar da var diyor. Bunları da değişip, dönüşmeyecek gibi şeyler söylerken, kendisi böyle hani, aşırı varlıklı, ondan sonra, böyle çok şey, sürekli gezip tozduğu, her istediğini aldığı, ettiği falan türden hayaller. Ben hiç öyle şeyler hayal etmedim mesela.

Olmayacağı ortadaydı sonuçta yani. Mesela olmayacağı halde, onu hayal edebiliyor olması bana çok ilginç geliyor yani. Ben hiç öyle bir insan değilim. Bazı insanlar öyle tutup şeydir ya böyle, kuvvetli hayal dünyaları vardır. Çok hayran olurum o insanlara. Mesela kızım da öyle. Yani böyle çok yazıyor. Mesela işte böyle başka dünyalar hayal ediyor, işte böyle animeler yazıyor, bilmem neler yapıyor falan, bambaşka bir kafası var yani. Ben tam aksine o kadar realistik, o kadar düz, bildiğin, hatta düpedüz sıkıcı bir insan olduğumu düşünüyorum etrafımdakilere de bakınca. Söylüyorlar da bana, haklılar da yani. Öyle, öyle yani ne bileyim belki o yüzden de alanım da beni o şekilde biçimlendirdi bilmiyorum? O da çok düz yani işte. Tuğla üzerine, tuğla koyarsın olur bina. Onu böyle kullanırsın falan. Çünkü onu var eden fiziki şey, var eden aslında oradaki yaşamdır ya! Değiştiren,

dönüştüren onu nasıl kullandığını, biçimlendirdiğini, yani aslında mekânın bizi biçimlendirdi gibi bizde mekânı biçimlendirip dönüştürürüz. O yüzden mesela, benim en ilgimi çeken şey; bizim hayal ettiğimiz de düşündüğümüz dünyanın mekânsallığı nasıl olacak noktasındaki şey. O da çok soyut bir şey aslında, somut bir şey değil. Somut olan her koşul yapılı ve orada bize ihtiyaç bile olmayabilir. Çünkü geleneksel ortamlar, yıllarca zaten kendi kendine yapılmış inşa edilmiş. İnsanlar kendi alanlarını yapabiliyorlar ya bu yeteneği sahipler yani. Bu eğitimle olacak bir şey değil, üç beş yıllık eğitimle ya da işte 20 yıllık birikimle. Çünkü herkesin kendi yaşam alanına ilişkin bir birikimi var zaten. En basitinden herkes kendi yaşadığı alanı var ediyor, mekânı düzenliyor, çalıştığı alanı düzenliyor vesaire gibi. Ama esas olan o toplumsal tahayyülü, hayali birlikte nasıl inşa edeceğimiz? Yani mesela; benim de belki en büyük hayalim, yine toplumsal olana gelecek? Belki çok düz ve sıradan olacak. Kızımın ki kadar renkli olmayacak ama bizim yaşamak istediğimiz ortamı nasıl kurabileceğimize ilişkin düşünceyi diri tutmayı önemseyerek bunu... Ama bu koşullarda olmayacağını da bilerek, bir yanıla ama buna rağmen ve bununla birlikte buna ilişkin düşünmeye ve yazmaya, çizmeye devam etmek. **Yani her ne kadar düşsek de yani moralimiz bozalsa da gecelere kadar harap olsak da işte dost meclisleri dirile dirile (gülüyor) bir tür. Bunu hayal etmeye devam etmek yani en büyük hayal kırıklığı kendimde, belki artık bunu hayal etmeyecek, bunu buna ilişkin öngörümün yani buna ilişkin talebimin ya da isteğimin olmayacak olması herhalde. En büyük korkum da bu yani. Yaşama sevincinin bitmiş olması anlamına geliyor. Bir tür ölmek gibi bir şey yani.** Bütün her şeye rağmen bu şekilde yaşıyoruz ya, bir tür hala bir şeye, heyecanlanıyoruz, seviniyoruz, dönüştürmeye çalışıyoruz, bir şey yapmaya çalışıyoruz, hayal kuruyoruz yani böyle de olabilir diyoruz. Halbuki, beş bin defa kafamızı çarpacağız. Öyle de olmayacağını biliyoruz ama yine de hadi ha bir gayret, kendimizi ittiriyoruz falan hali. Ama şu var mesela; ben artık daha küçük küçük adımlar atıyorum eskisi kadar coşmamaya çalışıyorum yani. Mesela, o, hayal dediğim, mesela öyle hayal kurmak yerine, tam aksine daha kendimi daha rasyonel noktaya çekmeye çalışıyorum. Çünkü eskisi kadar çok enerjim de yok, gücüm de yok yani. Diyorlar ki: sende de yok mu? Vallahi yok yani. 20 yıl önceki gibi değilim yani. 20 yıl önceki enerjim yok! Yoruluyorum. En kötüsü; bedenim yoruluyor artık yani. Sefil oluyorum, falan. Olmayacağını bilerek bir şeye başlamak istemiyorum gibi. Birazcık sürtüyorum yani hedeflerimi, bir nokta da. Biraz da tabii, çelişkili bir şey, hem böyle başka bir dünya hayal edip, hem de hedeflerini küçültmek çelişkili ama kendi küçük dünyamda yapabileceklerin de sınırlı zaten. Çok büyük bir şey yapabilme olasılığımızın da olmadığını yaşayıp görüyoruz. Ama bir gün olursa, bir gün olursa, ben orada her türlü

amelelikten, her türlü şeye kadar rol alırım tabii ki, görev alırım. Ondan hiç çekinmem. Elimden geleni yaparım ama bu koşullarda; şu an için yok mesela yani. Öyle görünüyor.

Kadının kendi alanından çıkarak, ortak alanlarda işte müşterek alanlarımız dediğiniz işte; bu meydanlardan, ortak kullanım alanlarına, kamusal alanlara kadar olan sürecine bakarsak hem bireysel olarak hem de toplumsal olarak baktığımızda, aslında şu ana kadar dediklerimin bütün tezahürlerini oralarda da yaşıyoruz ve bir tür kendimize alan yaratmaya da çalışıyoruz. Bu kentsel yaşam içerisinde. Yani şimdi hani kent dediğimiz o, kırsal karşıtı olarak okuyorsak eğer, kaldı ki, kırsal hayatın içerisinde de yine ortak alanlarda kadınların varoluşları; bir tür kentleşmede de karşımıza çıkıyor. Ne bileyim işte köylerdeki o meydanların, meydanı biçimlendiren, cami, kıraathane işte bakkal neyse o mekanların hep bildiğimiz nasıl kadına ait olmayan kadının var olmadığı bir yere, kentsel alanda da kadının varlığı Türkiye özelinde oldukça geç bir zamana karşılık geliyor işte. Cumhuriyetin daha işte erken, cumhuriyetin sonrasında olan bir durum. O yüzden de mesela kadınların mekanları kazanmaları, mekanları dönüştürmeleri, örneğin; mesela bu işte 8 Mart süreçlerinde tanık olduğumuz gibi özellikle sokaklara çıkarak, kamusal alanlara sahip çıkma halleri işte, hatta böyle, evi ne olursa olsun, bok götürsün değil ama sokaklar bizindir, meydanlar bizindir deme halleri. Ya da erkeklere ait olduğu söylenen, düşünüle gelen alanlarda kadının varlık göstermesi ve bunun da tabii tasarımsal alana yansıyor olması.

Toplumsal cinsiyet ve mekân üzerine bir atölye yaptığımızda çok tartıştığımız konulardan bir tanesini mesela, çok küçük bir örnek ama işte tuvaletlerin, tuvaletler üzerinden bu tartışmayı yapmıştık biz- herkesin kadın, erkek, küçük, büyük fark etmez, herkesin günlük olarak ihtiyaç duyacağı, duyduğu bir alan. Tabii burada kadınlık, erkeklik üzerinden söylüyorsun LGBTİ bireyleri de düşünürsek bir de tuvalet kullanımı meselesi oldukça kritik bir konu açık alanlarda, kamusal alanlarda, meydanlarda, kentin ortak alanlarında... O mesela çok ilginç bir atölye olmuştu. Çünkü şu çok konuşulmuştu; mesela işte tuvalet, bedeninin temel ihtiyacını giderme alanı olarak nasıl ortak alanlarda karşılık buluyor? Sırf temizliği, hijyeninin ötesinde, nerelere konumlandıkları, nasıl konumlandıkları, büyüklükleri, işte toplumsal cinsiyet, şeyine, dağılımına göre, cinsel yönelimlere göre nasıl biçimlendirildikleri? Vesaire gibi şeyler de bu mesela tasarım alanından da kadınların, LGBTİ bireylerin ne kadar düşünüldüğünü de gösteriyor aslında, bir yanıyla. Yani en baştan bu alanlar tasarlanırken; bütün bu farklılıklar ne kadar mekâna yansımış var olmuş? Özellikle de kamusal alanlar için geçerli bir sorun bu, bir yanıyla. O yüzden de

mesela bunun içinde bulunduğun bütün o işte tasarım süreçlerinde vesaire de falan hiç de şartnamelerde, bilmem nelerde falan çok da önemsenmeyen bir şey olduğunu hep denk düşmüştüm. Bizlerin ancak buna ilişkin farkındalığı olan kurumların açtığı tartışmalardaki, onlar genelde sosyal bilimlerden oluyor, yerlerde olur bu araştırmalarda denir ya toplumsal cinsiyet eşitliğini düşünülmesi gerekiyor falan filan diye. Mesela, fen bilimleri alanında bu çok çok geridedir. Açılan yarışmalardan tutunda şeye kadar, tut da ne bileyim işte düzenlenmiş mekanlara kadar, belediyelerin bundaki tutumlarına kadar, kendi yapılarına kadar, neredeyse hiç düşünülmez. Ne bileyim; engelli kişiler hiç düşünülmez, dezavantajlılar hiç düşünülmez, kadınlarda yani toplumun yarısını teşkil eden nüfus olarak düşünülmemesi zaten en büyük şey. Onu düşünmeyince geri kalanı zaten düşünmüyorsun yani. Sen hayatını sürdürdüğün insanları bile toplumun yarısını oluşturan kesimi bile düşünmüyorsun bir yanıyla. O yüzden de bu kadar kadınların düşünülmediği, tasarlanmış alanlarda, kimi zaman da tasarlanmadan kendiliğinden oluşmuş alanlarda, bizim bir alan açmamızda gerekiyor. Şimdi bu bir meslek insanı olarak da ikinci bir sorumluluk da yüklüyor, bir yanıyla. Buna ilişkin hiçbir farkındalığının, altyapısının, olmadığı yerlerde bunu anlatma yükümlülüğü de getiriyor. Hatta o yüzden de mesela hep şeyle de karşılaştığım olmuştur bu tür tartışmaları, vesaireyi yaparken de yani. İşte aman, şimdi buna da ne gerek var, bu nasıl bir detay, ne lüzumu var? Ee gibi. Öbürünü, her şeyi yaptık da bu mu kaldı? Gibi. Halbuki her şeyin başı bu, bir yanıyla. Sen buradan başlayacaksın. Zaten çözümüne buradan başlarsan, sen o alanı başka türlü kurabiliyor olacaksın ama bunu mesela ben üniversitede bulunduğum ortamlarda bile yaşadığımı düşünürsek, bu tartışmaları yani bu kadar basit düzeydeki konuların tartışmalarını bize göre basit ama hala çözülmemiş şeyleri. Ne kadar ciddi bir sorunsalla karşı olduğumu, karşı karşıya olduğumuz da gözüküyor. Ve de bir tek bana şöyle bir avantajı oluyordu tabii. Kendimde görebilme imkânı olabiliyor bu durumda. Yani bir özne olarak yani o biz mesela şey deriz tasarımda; hep kullanıcı diye tarifleriz. Özellikle bizim atölyeye gelen arkadaşlarım, dehşetle karşılaşmışlardı ve ben ona dehşetle karşılaşınca bizim kullandığımız terminolojiyi, ben de bir kendime gelmiştim, iyi olmuştur. Çünkü biz bayağı bildiğin işte, kullanıcı bilmem ne. Halbuki o yaşayan insan, o mekânı var eden insan falan. Çünkü biz bir tür, tasarım yaparken, onu, mekânı kullanan insan olarak, onun üzerinden düşünüyoruz. Her neyse.

Bende bir özne olarak, kullanıcı olarak o mekânı kullanan, deneyimleyen, yaşayan, var eden insan olarak kendimden örnekler verirdim hep. Bulduğum ortamlarda. O biraz etkili olurdu mesela. İşte belediye ile yaptığımız tartışmalarda, jürilerde, yarışmalarda,

şeylerde. İşte bakın ben bir kadın olarak, şimdi gitsem buradan, nasıl yapacağım şu işi mesela. Çok basit bir şey yapacağım falan. Şok edici bir şey oluyor birden tabii böyle bir konuyu birden söylüyorsun. Mesela, akıllarında yer ediyor. Birden böyle bir ezber bozma hali oluyor. Ama bu ne kadar kalıcı ve ne kadar dönüştürücü dersek bir karşılığı pek olmuyor tabii. Hani o anda, mesela işte; marjinal biri geldi, toplantıda böyle bir laf etti falan gibi bir noktaya gelebiliyor. **O yüzden de mesela, ben şeyi çok takdir ediyorum yani, kadınların meydana çıkabilmedeki becerisini, bizlerin. Ki hani biliyoruz işte hegemonya aslında mekân üzerinden de iktidarını yeniden yeniden kuruyor. İşte o yüzden de meydanlara çok büyük saldırılar var. Taksim Meydanı'nda olduğu gibi. Tam da buna karşı, her koşulda, işte İstiklal Caddesi'nin 8 Mart'ta kadın hariç kapatılıyor olması, türlü biçimlerde giriliyor olması ve bir anlık bile olsa, o olanların görülmeyen, görülmek istenmeyen toplumun ağırlıklı kesimi kadınlar tarafından sahiplenildiğine işaret olduğu için çok önemli.** Ya da mesela, şey, keşke tabii hayal demiştin az önce onunla ilişkili gerçekten, mesela kendimize ait alanları kurulabilsek, toplu alanları kurabilsek, yani o büyük meydanları, açık alanları, ne bileyim işte. Belediyenin şeyde kurduğu; Moda Park'ın orada kurduğu, potlaç kadın ürünleri satan yer gibi değil. Yani o da hiçbir şey, o da bir şey bu arada. Bu koşullarda o da bir şey tabii orada kadınların ürünlerini sergileyip, dostluk yapıp ve ekonomik gelir elde edebilmeleri ama onun ötesine geçen, kadın mekanlarını kurabilmemiz. Bugün hani feministlerin Mor Mekan'ı gibi. Onu daha çok her yerde kurabilmemiz, çocukların birlikte vakit geçirebildiği, kadınların işlerini, güçlerini birlikte yapabildikleri ortak alanları kurabilmemiz lazım. Açık alanıyla, kapalı alanıyla, mesela, şu an karantina da öyle bir yerde olabilmeniz. İşte, özellikle de hani bir şekilde ev içerisinde rahat olmayan insanların -bizim gibi- rahat olmayan insanların böyle yerlerde kalabilmeleri, bunların bağımsız kurumlar olması yani devletin o müdahale ettiği kadın sığınma yerleri gibi değil, zaten adı üzerinde, sığınma yeri gibi değil de, kadınlara kendi iradeleri ile kurdukları evleri, kadın mekanları olmaları, olması mesela, acayip güzel bir şey olurdu. Mesela, böyle şeyler yapabilme imkânımız olsaydı- belki ileride olur, bilmiyorum ama- yani şey tahakkümün mekan üzerinden bu kadar biçimlendiği, hele hele şu karantina günlerinde bile dümdüz gittiği; büyük inşaatlarda vesaire sürdüğü bir yerde, bir zaman diliminde, şu an için demek güç ama belli de olmaz bu süreçten nasıl çıkacağız? Bu süreç, sürü bağıışıklığı ne kadar şey yapacak, karşılık getirecek ve kalan kişiler olarak biz, eğer kalabilirsek de mekanları nasıl dönüştüreceğiz kadınlar ve dezavantajlılar, ezilenler lehine genel anlamda... O da çok ciddi bir iş bizler için.

Evet bu hani, hakikatten mirasa ortak değerler. Ben bu konuyu şey olarak görüyorum; çokça son zamanlarda ağırlıklı daha doğrusu. Bu hani işte şey çok söyler ya; sürdürülebilirlik, vesaire falan diye. Aslında bu süreklilik, toplumsal süreklilik. Yani biz şimdi ataerkil den, söz ediyoruz ama, böyle şey kadınların hâkim olduğu toplumlar da var. Ve tarihsel sürece bakarsak aslında kapitalizmle birlikte, erkek egemenliğinin daha kuvvetlendirildiği bir süreçten önce, kadınların, işte o Kibele'den, şeyden itibaren çok daha güçlü olduğu toplumlar da var. Kadın merkezli toplumlar da var. Dolayısıyla bu değer meselesini, işte bütün o kadim değerlerin de aktarılması olarak okuyorum. Bütün yani insanlığın, bütün o varoluşsal süreci içerisinde, toplumsal cinsiyet alanında da biriktirdiklerini, sürekliliğini sağlayacak bilgiler, birikimler, mekanlar, hayatlar üzerinden, aktarımlar üzerinden, bu değer meselesine bakıyorum; son zamanda daha ağırlıklı olarak. Bu bir tür kırılma da oldu benim için. Çünkü bizim alanımızda daha çok bu miras meselesi mekân üzerinden ağırlıklı, fiziki mekân üzerinden ağırlıklı biçimlenir. Kaldı ki fiziksel mekân tabii ki bunun göstergesi olduğu için önemlidir. Hiç önemsiz değildir ama esas olan o somut olmayan değerlerdir hani. Somut olan, somut olmayan değerlerin taşıyıcısı olduğu için önem kazanıyor. Dolayısıyla bu, mekânsal süreklilik bağlamında bütün ortak birikimlerin ve değerlerin yani işte gündelik hayatımızın en temel gereklerinden biri yeme, içme şeylerini çok bildiğimiz bir şey, ortak üreten işte imece usulü yapan bir birikim var. Çoğu toplum başka biçimlerde şekilleniyor da olsa, kültür yani o aslında o kültürel aktarımların, bugün tekrar mekânsallaştığı noktalarda bunları az önce söz ettiğim mekânlar üretirken, bu bilgiyle bunları inşa edip kurabilmemiz. İşte yükümlülüklerimizi ortaklaştırdığımız ve ortak çözümlendiğimiz ve bunları da mekân üzerinde kolaylaştırdığımız bir... O noktada bu ortak değerler mevzusu ya da kültürel miras konusu bize çok şey söylüyor. Geçmişten bugüne gelen kimi zaman olumsuz şeyleri de söylüyor tabii. Bir yanıyla, bütün o eşitsizlikleri vesaireyi yani genel de o, miras olarak baktığımız şeyler; anıtsal olan, işte kamuya devletin de işte inanç yapılarından, kamu yapılarına kadar falan olsa bile onun dışında, sivil örnekler dediğimiz insanların gündelik hayatta ürettikleri yapılardan, alanlara kadar birikimlerde var. Buna ilişkin okumalar son dönemlerde 2000'ler den itibaren daha kuvvetli yapıyor. Böyle işte Critical Heritage diye Avusturya'da, Almanya'da çeşitli araştırmalar var. Eleştirel miras okumaları, eleştirel değer okumaları gibi. Hatta onu şeyle de ilişkilendirip, kullanım değeri ve değişim değeri üzerinden, üzerine katılan diğer değerler, tarihi değerler, işte enderlik değeri falan gibi okuyan ve bunların mekânsal karşılıkları üzerinden tartışan ve en mühimi de bence, bütün bu birikimleri sürekliliğini sağlarken, bizim hayal ettiğimiz dünyayı inşa ederken, bu birikimlerden nasıl faydalanacağımızı işte belki sürdürülebilirlik kelimesi her ne kadar an

akımı tüketse de kelimeyi, böyle bir karşılığı da olabilir. Bu da bana çok önemli geliyor o birikimler. Yani bizden önce anneanneler, babaanneler onların daha da geri geri hep ata deniyor mesela buna da. Diyarbakır'da düzeltiyorlardı hep: atadan değil, anadan gelen. O bütün o, yapma hallerini, yapma biçimlerinin, aktarılması ve bizim onları, bugünkü yaşam şeyimize, geliştiriyor olmamız. Çünkü tabii özellikle kapitalizmin yabancılaştırmanın getirdiği müthiş bir öğrenilmiş çaresizliklerimiz, ezikliklerimiz, vesairelerimiz, kendimizi var etme koşullarımız, benim bireysel hikâyemde de anlattığım üzere- o kadar zaman alıyor ki- bir yanıla. Bunu mesela o kamusal alanlarda, ortak alanlarda, kuragelirsek eğer, kurabilirsek eğer, başka bir şeyi de mesela, benim kendi kızım için düşündüğüm şeyi çok daha erken zamanda yapabilme imkânımız da doğar. O yüzden de bu, kültürel değerlerin, kültürel ortak değerlerin farklı toplumlarda üretilmiş olan, hatta şey mesela, kapitalistleşme öncesi, endüstri devrimi öncesi, kadim geleneksel kültürlerin, onun da bugün farklı farklı okuma yolları var ya; malum işte batı dünyasının, normlarına uymadığı zaman, bütün o gelenekleri tu kaka göstermesi ve işte ilkel olarak sunuyor olması. Halbuki o, bütün o, tırnak içi ilkeliğin, tartışılıyor olması, kaldı ki, o ilkeliğin hiç de ilkel olmadığı bugünkü ama 'ilk el' olarak söylenebilir belki ama işte bütün farklı toplumsal yaşam biçimlerimizi, sunabiliyor olması. Hani bugün bir de insanlar başka bir yaşam olamayacağına inandıkları için aslında onları o şekilde okuyor, anlatıyor olmak bana çok heyecan verici geliyor. Başka tür yaşamların, dünyada olduğunu, işte sırf kadın erkek arasında değil aynı zamanda işte hayvanlar ve diğer canlı türleri ile de toprakla da en başta yani toprakla, başka ilişki kurulduğu. Onu ekip biçerken; toprağa duyulan sevgi ilgi ne bileyim ya da hayvanlarla kurulan ilişki... Kaldı ki o da işte tüketim alışkanlıklarımız da önemli bir konu, işte vejeteryan, vegan arkadaşlarımızla karşılaştığımız başka bir mevzu haline geliyor. İşte orada, bütün bunlara ilişkin geçmişten gelen çok mühim birikimler var. Hiç yabana atılmayacak şeyler. Hatta yeniden başka türlü okuması gereken şeyler. Şey gibi değil yani. Bu Batı dünyasının okuduğu biçimde değil. Mesela bu eleştirel miras çalışmalarının ilk başladığı yerlerde, Aborjinlerle ilgili şey başlıyor çünkü işte; Avusturya'da gidip, orada beyaz, norm insanları, orada bedenlerinden itibaren farklı bir yaşam biçimi olan insanlarla kurdukları ilişki ve orada onu işte, sömürge haline getirmeleri, kurdukları hegemonya üzerinden. Şimdi mesela, eleştiri olan çalışma, buna tam kırıp, dönüştürmeye yönelik. Dolayısıyla bunu her yerde yapmak yani. Türkiye'de de dünyanın bir sürü yerinde de yapıyor olmak. Bu kadim bilgileri bugün, mekânları üzerinden dönüştürüp, değiştiriyor olmak önemli. O yüzden hakikatten bu da bizim bugün yaşam alanlarımızı kurma noktasında geçmişten gelen ama yeniden okumamız, eleştirel bir gözle okumamız gereken önemli bir girdi. Binlerce yıllık bir tarihten söz ediyoruz. Her

ne kadar biz bir şeyleri yeni keşfediyor gibi davranıyoruz ve o bize heyecan veriyor olsa da biz aslında bir sürü, bir sürü birikimin ürünüyüz. Yine işte, Ursula'yı referans vereceğim. O nasıl anlatır ya da özellikle bu şeyleri anlatan yazarları düşünürsek, ütopyaları anlatan yazarları düşünürsek, oralarda da çokça geçer bu kadim bilgilerinin, nasıl mühim olduğu, öğrenilmesi gerektiği.

Ben yani işte; 72, 74,76, çok yaş, çok az yaş var aramızda da bir de böyle iki yaş, hatta erkek kardeşimle bir buçuk yaş. O yüzden de mesela şey işte annemin 17, beni doğurduğunu düşünürsek de kaç yaşında oluyor? 19 yani 21 yaşında. Üç çocuğu olan bir kadının, ilk çocuğu olmanın getirdiği şöyle bir rolde var. Tabii ne kadar bir de belki bütün bu anaçlık ve çok böyle işte şey olma halinde de bir tür böyle şey gibi hani. Abla! Hiç abla demediler, isimle hitap ettiler bana ama. Böyle, annenin yardımcısı gibi, sağ kolu gibi, işte çocuklara göz kulak olan, çok erken yaşta sorumluluk da veren bir şey oluyor ya. Yani şey öyledir hani; ilk çocukla, son çocuk farklıdır. Arada yaş farkı olunca etki eder falan. Bizde bana düşen rol, benim de hemencecik kabul etmiş olduğum rol olmuş ki, yani başka çarem yoktu bilmiyorum artık ama bir tür şey olan yani, hani hep çekip, çeviren, düzenleyen, toplayan hep böyle işte, bir şey istemeyen... Mesela benim en küçük kardeşim de mesela, bugün kızım da yaşadığımı düşündüğüm şeyde mesela, çok zaman da işte ne bileyim? Markalı bir kot pantolon isteyen, bilmem ne. Bense, annemin eskilerini giyinen falan gibi. Mesela hiç onu demedim bile ben. Olmayacağını da bildiğim için demedim belki. Ama mesela o, bunu isteyebilen. Dolayısıyla hani, ilk başta sen, bütün o duvarlarla karşılaşıyorsun senden sonrakileri şey yapıyorsun; biraz daha esnek duvarlar bırakıyorsun. Esnetilmiş duvarlar yani. Bir duvar onun yine var ama, esnetilmiş bir şey. Öyle bir şey oluyor yani. Bizimki de böyleydi.

Bir tek şey diyebilirim yani mesela, hayıflandığım şeylerden bir tanesi de hakikatten böyle, başka bir yaşam alanını kendimiz bile kurabilecekken, yani neredeyse kendimiz için bile o dönüşümü sağlayabilecekken, bunu toplumsal olarak yapamıyor oluşumuz ya da sürekli bu baskılar altında bunun parçalanıyor, bölünüyor, oluyor olması, beni çok üzüyor gerçekten. Bu bugün bulunduğumuz durumda da yani hepimiz için en başta kendimiz için de yakınlarımız, sevdiklerimiz için de bunun içinden çıkmamız gerekiyor yani. Öbür türlü, hele de şu an salgını falan da düşünürsek yani, gerçekten bu çok olağanüstü saçma sapan bir durum yani. Olağanüstü halleri, saçma sapan bir şekilde yaşıyor oluyoruz ve ben özellikle mesela kızımdan kaynaklı şeyle çok karşılaştım. Bir tabii kendi kurduğum ilişkiler var. Bir yanıyla da kızımdan dolayı kurduğum ilişkiler oldu. Çünkü onun sınıf

arkadaşlarının işte anneleri ile, aileleriyle vesaire karşılaşmalarım. Benim normal koşulda kuracağım arkadaşlıklar değil ve o ortamlardaki insanların tutumlarını görüyorum ya da mesela benim yaptıklarına karşı duruşlarını, kavrama hallerini falan görüyorum. Gerçekten de çok tuhaf geliyor. Yani o bir tek kendi çocuğuna, sadece dünyayı kendi kurduğu şey etrafında gören, bu müthiş bir yabancılaşma hali, körleşme hali. Ben buna ilişkin zaman zaman düşünüyorum; nasıl bunu aşabiliriz? Nasıl bunu dönüştürebiliriz? **Bunu ben kadınların gücü olduğunu düşünüyorum.** Çünkü her ne olursa olsun, hani erkeklere göre daha ezilerek yaşadığımız için, hangi konumda olursak, olalım. Bu farkındalığı, kadınlar birbirine vermiş gibi geliyor bir yanılla. Ama onun için de tabii daha başka mekanizmalara ihtiyaç var. Bu da bunu, bunu çok sık, çok sık kafama takılan bir konu bu benim. Bütün bu dönüştürücülüğe ilişkin ne yapabileceğimiz konusu. Bunu en son bir demiş olayım. Onun dışında da galiba, umarım çok dağınık söylemişimdir. Kafa karıştırıcı değildir. Evet böyle aralıksız konuşmak da değişik bir şeymiş. Kendimi şey gibi hissettim. Atölyede çok uzun, çocuklar böyle bir şey demezler çok uzun uzun konuşur sonra kendi sesimden yorulurdum. Kendimden yorulurdum. Ben artık şimdi öyle oldu, çok konuştuğum için. Ama bu işi böyle yapmamız gerekiyormuş. Dolayısıyla da şey demeyim şimdi. Olması gereken buydu, diyeyim.